

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Politicko-geografické důsledky šestidenní války

Anežka Šťastná

Plzeň 2019

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – britská a americká
studia

Bakalářská práce

Politicko-geografické důsledky šestidenní války

Anežka Šťastná

Vedoucí práce:

PhDr. David Šanc, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2019

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2019

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce PhDr. Davidu Šancovi, Ph.D. za odborné vedení, za pomoc a rady při zpracování této práce.

Obsah

1	Úvod	7
2	Vznik Izraele	9
2.1	Konflikty související se vznikem Izraele	13
3	Šestidenní válka.....	16
4	Politicko-geografické změny.....	21
4.1	Sinajský poloostrov 1967–1979	26
4.2	Pásmo Gazy 1948–1967	28
4.2.1	Izraelská okupace Pásma Gazy 1967–1993.....	30
4.2.2	Palestinská autonomie – Pásmo Gazy	34
4.3	Západní břeh Jordánu 1948–1993	38
4.3.1	Palestinská autonomie – Západní břeh Jordánu.....	40
4.4	Jeruzalém	42
4.5	Golanské výšiny	46
5	Závěr.....	50
	Seznam použité literatury	56
	Resumé	63
	Přílohy	64

Seznam zkratk

Fatah – Palestinské národně osvobozené hnutí

Hamás – Hnutí islámského odporu

IOS – Izraelské obranné síly

IVL – Izraelské vojenské letectvo

LFOP – Lidová fronta pro osvobození Palestiny

OOP – Organizace na osvobození Palestiny

PNS – Palestinská národní správa

1 Úvod

Rok 1947 je pro Stát Izrael důležitý z hlediska jeho samotného vzniku, ale také je to rok, kdy oficiálně odstartovala nepřekonatelná rivalita mezi nově vzniklým židovským státem a okolními arabskými státy. V tomto roce Valné shromáždění OSN přijalo rezoluci č. 181 o rozdělení Palestiny. Ta měla být rozdělena na dvě části, židovskou a arabskou, s tím, že Jeruzalém měl být ustanoven jako území pod mezinárodní správou. Tento plán byl ze strany Židů akceptován, avšak ne ze strany Ligy arabských států. Po přijetí rezoluce OSN č. 181 se vztahy mezi Izraelem a arabskými státy proměnily ve válečné konflikty. A to v podobě pěti arabsko-izraelských válek, které proběhly mezi lety 1948 až 1973. Po konci jomkipurské války se konflikt více méně transformoval v palestinsko-izraelský, kdy Egypt, Jordánsko, Sýrie a Libanon již nebyly primárními oponenty. Skončením první arabsko-izraelské války 1948–1949 byla vytvořena tzv. zelená linie, jež byla linií příměří mezi Izraelem a okolními státy. Linie příměří rozdělovala oblast Blízkého východu do roku 1967, kdy vypukla tzv. šestidenní válka, jež vedla k zásadním politicko-geografickým změnám v regionu.

Po skončení šestidenní války Izrael začal okupovat části území okolních arabských států a zvětšil tak několikanásobně svou rozlohu. Mezi ně patřil Sinajský poloostrov, Pásmo Gazy, Západní břeh Jordánu, Východní Jeruzalém a Golanské výšiny. Tato území představují důležité strategické body a hrají nebo hrála významné role v zahraniční politice státu Izrael. Postupem času je využíval nebo stále využívá různými způsoby. Některá z nich hrála roli při mírových procesech s arabskými státy. Jiná si Izrael stále nárokuje, neboť jsou pro něj důležitá z několika důvodů, kterými se budu v této práci zabývat.

Tato práce si klade za cíl zhodnotit politicko-geografické změny v oblasti Blízkého východu z hlediska významu pro Izrael. Budu se snažit odpovědět na otázku, co vedlo Izrael k zabránění těchto území a jaké pro něj měla hodnotu z perspektivy bezpečnostní, strategické, symbolické a ekonomické. To, že důsledky války, která se odehrála v roce 1967 a trvala pouhých šest dní, jsou

znatelné i v dnešní době, je důvodem, proč jsem se rozhodla psát bakalářskou práci na téma „Politicko-geografické důsledky šestidenní války“.

Práce bude rozdělena do několika kapitol dělících se do dvou částí. V první části práce budu popisovat samotný vznik Izraele, přičemž se budu věnovat období od konce 19. století, kdy Theodor Herzl dostal ideový směr sionismus do povědomí Židů po světě. Poté zde zahrnu roli Velké Británie, a to hlavně v době mandátního území Palestina, jež bylo ustanoveno po první světové válce. V roce 1947 byly problémy na území Palestiny předány nově vzniklé Organizaci spojených národů, jež přišla s plánem na její rozdělení mezi sionisty a palestinské Araby. Když v roce 1948 Velká Británie oficiálně opustila území Palestiny, Izrael vyhlásil svou nezávislost. To vyvolalo několik arabsko-izraelských konfliktů, kterým se budu v práci stručně věnovat. Pozornost budu věnovat zejména šestidenní válce z roku 1967, jež je pro tuto práci zásadní.

Po první části práce bude následovat část věnovaná politicko-geografickým změnám způsobených šestidenní válkou. Nejdříve se budu zabývat tím, co nově nabytá území přinesla Izraeli bezprostředně po konci šestidenní války. Poté se územím budu věnovat v jednotlivých kapitolách, přičemž v nich bude zahrnuta izraelská politika vůči nim. Ke konci práce zhodnotím význam jednotlivých území získaných během šestidenní války pro Izrael z ekonomického, strategického, symbolického a bezpečnostního pohledu, což provedu na základě předešlých kapitol.

Pro zpracování této práce budu využívat především zahraničních zdrojů, neboť tomuto tématu není na české scéně věnována dostatečná pozornost. Budu čerpat z odborných knih a článků, ale také z internetových zdrojů, které využiji pro události posledních let. Z českých autorů budu čerpat zejména z publikace Marka Čejky nesoucí název *Izrael a Palestina. Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. V této knize se Čejka věnuje období od vzniku Izraele do roku 2012, a tudíž ji využiji ve více částech mé práce. Dále budu využívat publikace jak od izraelských, tak od arabských autorů jako je např. izraelský historik Avi Shlaim nebo Palestinec Mazin Butros Qumsiyeh.

2 Vznik Izraele

Sionismu vznikl mezi aškenázskými Židy v reakci na antisemitismus, který se v Evropě rozšířil během druhé poloviny 19. století v souvislosti s nacionalismem. Měl vyřešit problém Židů, kteří byli vždy menšinou. Dá se definovat jako politické hnutí za židovskou emancipaci a nacionalismus, přičemž emancipace mělo být dosaženo vytvořením židovského státu. Za hlavního protagonistu sionismu je považován vídeňský novinář Theodor Herzl, ale nebyl jediným ani prvním myslitelem tohoto ideového směru. Avšak on byl první, kdo dokázal prosadit sionismus do povědomí tehdejšího světa a vytvořil jeho ideologické základy. Také založil Světovou sionistickou organizaci (Qumsiyeh 2004: 71–73). Vytvoření židovského státu se zdálo ještě naléhavější po tzv. Dreyfusově aféře ve Francii na konci 19. století. O jeho založení na území Palestiny, které bylo v té době spravováno Osmanskou říší, se rozhodlo roku 1897 na Prvním sionistickém kongresu v Basileji (Čejka 2013: 21–23).

Židovská přistěhovalecká vlna na území Palestiny se označuje jako alija. Od konce 19. století do založení Státu Izrael jich proběhlo sedm a během nich imigrovalo přibližně 527 tisíc Židů. Největší přistěhovalecká vlna, pátá alija, přišla po první světové válce, kdy na území britského mandátu Palestina přišlo mezi lety 1929–1939 kolem 250 tisíc lidí. V důsledku druhé světové války mezi roky 1940–1948 se přistěhovalo něco kolem 100 tisíc osob, přičemž tato vlna nebyla tak veliká navzdory židovské situaci v Evropě, protože zde platila britská omezení (Čejka 2013: 26–27).

Velká Británie, jakožto jedna z předních mocností tehdejšího světa, měla značný vliv na vytvoření židovského státu, ale i na imigraci Židů do oblasti Blízkého východu. Zpočátku většina britských politiků viděla sionismus pozitivně. Pomoc zrození nového státu v klíčové geopolitické oblasti světa by bylo pro Velkou Británii velkou výhodou. Mnoho britských politiků také sdílelo pohled na domorodé obyvatelstvo, které pro ně bylo méně civilizované než sionisté (White 2014: 17–20). V období první světové války Britové podporovali jak Araby, tak sionisty i přesto, že si oba národy kladly nárok na stejné území. Příkladem může

být biblicky významné město Jeruzalém. Arabům za jejich podporu při boji proti Osmanské říši, na jejímž zničení měla Velká Británie národní zájem, byl přislíben nezávislý stát, i když ne explicitně. Balfourova deklaráce 1917 představuje významný mezník během první světové války, ve které britská vláda potvrdila to, že „nahlíží příznivě na zřízení národní domoviny pro židovský lid v Palestině“, a že se „co nejvíce zapříčiní, aby usnadnila dosažení tohoto cíle, přičemž se jasně rozumí, že nebude učiněno ničeho, co by mohlo porušit občanská a náboženská práva existujících nežidovských společenství v Palestině“ (Čejka 2013: 36). Deklarace byla napsána diplomaticky nejednoznačně, což lze vidět v odkazu na národní domovinu, nikoli na židovský stát (Čejka 2013: 33–36). V té době Židé tvořili 10 procent z celkového počtu obyvatel mandátního území Palestina (White 2014: 18). Britové doufali, že díky této deklaraci jim Židé pomohou v boji proti Německu a mimo to chtěli omezit příliv imigrantů do Velké Británie. Slib arabského státu byl porušen uzavřením Sykes-Picotovy dohody roku 1916, která určovala zóny vlivu Velké Británie a Francie v poválečném uspořádání Blízkého východu. V té době začala být budována národní domovina, jak byla Židům přislíbena v Balfourově deklaraci. Roku 1919 předložila Světová sionistická organizace na Pařížské mírové konferenci první plán na vytvoření židovského státu. Podle plánu měl nový stát zahrnovat území Palestiny, ale i území za východním břehem řeky Jordán. Návrh byl ale zamítnut (Čejka 2013: 33–38). Po první světové válce tak začaly první násilné střety mezi Araby a Židy. Z britských zpráv vytvořených v návaznosti na tyto střety vyplývá, že násilnosti byly spíše anti-sionistické nežli antisemitistické. To je obecně i základem celého palestinsko-izraelský konfliktu, který je spíše nacionalistický než náboženský (Berry – Philo 2006: 11).

První velké nepokoje vypukly v srpnu 1929 a souvisely se Zdí nářků v Jeruzalémě. Během nich docházelo k násilnostem mezi Araby a Židy. Došlo také k velkému masakru ve městě Hebron, po kterém museli být veškerí Židé z oblasti evakuováni (Čejka 2013: 45–46). Po nepokojích Britové začali celou situaci vyšetřovat, ale výsledky vyšetřovací komise byly nakonec kvůli sionistickému lobbingu zamítnuty. Ta požadovala omezení převodu půdy od Arabů na Židy

a přistěhovalectví do oblasti mandátního území Palestina (Berry – Philo 2006: 12). Přistěhovalectví do Palestiny stále pokračovalo a s tím i nepokoje, které byly stále častější. Ve třicátých letech Židé tvořili 30 procent z celkového počtu obyvatel. Roku 1936 vypukla Arabská revoluce, která byla později Brity potlačena a tím získali sionisté větší sebedůvěru (Čejka 2013: 48–49). V reakci na to byla jmenována Peelova komise, která vytvořila plán na rozdělení Palestiny roku 1937 viz příloha č.1. Navrhla, aby severozápadní část Palestiny připadla novému židovskému stát. Ta tvořila 20 procent celkového území Palestiny, přičemž se zde nacházela většina úrodné půdy. Ze zbývajících 80 procent se měl vytvořit arabský stát propojený s Transjordánskem. Města Jeruzalém a Betlémem by měla zůstat pod britskou správou. Na židovské straně se návrh střetl s rozporuplnými ohlasy, ale většinově byly pozitivní. Arabové návrh na rozdělení kompletně odmítli a pokračovali v nepokojích, které trvaly od roku 1937 do roku 1939 (Berry – Philo 2006: 13–15). Útoky byly mířené jak proti Židům, tak proti Britům, a to je přimělo spolupracovat. Reakcí na to Britové vytvořili Woodheadovu komisi 1938, která měla znovu řešit rozdělení Palestiny, ale opět to k ničemu nevedlo. Před druhou světovou válkou Velká Británie změnila směr své politiky, neboť jejím hlavním zájmem bylo ochránit Suezský průplav, a proto potřebovala uklidnit situaci v Palestině. Kvůli tomu vydali Bílou listinu, která omezovala židovskou imigraci, zvýšila regulaci prodeje půdy Židům a prohlašovala vznik pouze arabského státu. Během druhé světové války zůstaly obě strany konfliktu loajální Velké Británii a přidaly se dokonce do bojů. Obě strany, i přes nesouhlas s dosavadní britskou politikou vůči mandátnímu území, stále doufaly, že po válce jim Británie splní sliby z předchozích let (Čejka 2013: 50–58). Avšak některé extrémistické sionistické skupiny v reakci na Bílou listinu začaly s útoky na britskou autoritu, vojáky a arabské obyvatelstvo (Berry – Philo 2006: 23)

Po druhé světové válce byla situace na mandátním území Palestina pro Velkou Británii neudržitelná, neboť Britové nemohli najít řešení, které by ukončilo arabsko-židovský konflikt. Rozhodli se, že otázku rozdělení Palestiny přenechají nově vzniklé Organizaci spojených národů. Pro vyřešení tohoto problému OSN vytvořila Zvláštní komisi OSN pro Palestinu (UNSCOP), která vytvořila plán na

rozdělení Palestiny viz příloha č. 2. Podle plánu mělo navrhovanému židovskému státu připadnou 55,5 procent území Palestiny, přičemž palestinští Arabové by tvořili téměř polovinu obyvatel nového židovského státu. Do plánu byla zahrnuta i např. Negevská poušť, kde Židé tvořili pouze 1 procento obyvatel. Židovský stát by také vlastnil většinu primární zemědělské půdy, 40 procent palestinského průmyslu a hlavní zdroje elektrického zásobování země. Podle plánu by OSN spravovala Betlém a Jeruzalém (White 2014: 24–25).

Při hlasování sionisté využili svůj efektivní lobbying, především v USA, a neúčinné arabské strategie, díky čemu tak mohli prosadit svůj zájem, tedy vytvoření židovského státu. To vedlo k tomu, že 29. listopadu 1947 volilo 33 států pro rozdělení Palestiny, 13 členů plán zamítlo a 10 zemí se zdrželo hlasování, mezi nimi i Velká Británie. Plán byl tedy přijat i přesto, že Židé byli v této oblasti menšinou z pohledu počtu obyvatel i vlastnictví půdy. Z celkového počtu obyvatel Palestiny, Arabové tvořili dvě třetiny a byli většinou ve všech 16 subdistriktech, kromě jednoho. Židé přitom vlastnili pouze 6 procent z celkové rozlohy Palestiny, jak můžeme vidět v příloze č. 3 (White 2014: 24–25). Sionisté plán přijali, ale Palestinci ho zcela odmítli a zároveň vyhlásili třídní stávkou. První násilí v souvislosti s plánem OSN se objevilo v prosinci 1947 a brzy se proměnilo v občanskou válku. Obě strany útočily na vojenské i civilní cíle. Sionisté začali vyhánět arabské obyvatelstvo z území, která jim měla podle plánu na rozdělení Palestiny připadnout. Tyto akce probíhaly mnohdy násilně a s psychologickým nátlakem. V příloze č. 3 lze vidět množství palestinských měst, která byla sionisty během roku 1948 vysídlena. To vyvolalo problém palestinských uprchlíků, kteří se usazovali v okolních arabských státech, a především na území dnešního Jordánska. S ohledem na britskou neschopnost dostat násilí pod kontrolu, Británie ukončila oficiálně svůj mandát 5. března 1948 (Berry – Philo 2006: 28–30).

Po evakuaci britských jednotek 14. května 1948 David Ben Gurion v Tel Avivu vyhlásil nezávislý Stát Izrael s odkazem na Balfourovu deklaraci 1917 a na usnesení Valného shromáždění OSN z roku 1947 (Kattan 2009: 232). Spojené státy americké se staly prvním aktérem na mezinárodní scéně, který uznal nově vzniklý stát. Sovětský svaz Izrael také uznal bez výhrad, ačkoli jeho postoj se

v průběhu let změnil. V prohlášení nebyly specifikované hranice státu, neboť Izrael měl v úmyslu posunout hranici, kterou definoval plán OSN. Následující den se spojily armády pěti arabských států – Egypta, Transjordánska, Sýrie, Libanonu a Iráku – a vystoupily proti vzniku Izraele na podporu Palestinců. Tímto začala první arabsko-izraelská válka. Po této válce si obyvatelé Izraele zvolili první vládu a do jejího čela se dostal premiérem David Ben Gurion (Berry – Philo 2006: 31–36).

2.1 Konflikty související se vznikem Izraele

Mezi roky 1948 až 1973 proběhlo celkem pět vojenských konfliktů mezi Izraelem a okolními arabskými státy. První ozbrojený konflikt Izraelci nazývají jako válka za nezávislost, neboť touto válkou stvrdili svou existenci. Druhá válka vypukla roku 1956 v rámci suezské krize. Po ní v roce 1967 následovala šestidenní válka, která v této části zahrnuta nebude, neboť té bude věnována celá následující kapitola. Od roku 1967 do roku 1970 probíhala tzv. opotřebovovací válka a posledním arabsko-izraelským konfliktem byla válka na Jom Kippur. Po ní se konflikt přeorientoval na primárně palestinsko-izraelský. V této podkapitole se tedy budu stručně věnovat jednotlivým arabsko-izraelským konfliktům. Shrnu jejich příčiny, průběh a důležité výsledky jednotlivých válek.

První arabsko-izraelská válka neboli válka za nezávislost, vypukla den po vyhlášení Státu Izrael v roce 1948 a probíhala do března 1949. Tato válka definovala hranice Izraele až do roku 1967, které však neodpovídaly plánu OSN. Motivy spojených arabských armád byly různé, a ne všechny národy šly do války jen proto, aby zničily nově vzniklý židovský stát. Uvnitř nově vzniklé Ligy arabských států existovaly různé názory o budoucnosti bývalého mandátního území Palestina. Jedním byl boj proti sionismu a dalším byl např. cíl transjordánského krále. Transjordánský král do války vstoupil především kvůli vlastním zájmům, jimiž bylo zabránění části palestinských území (Shlaim 1990: 38). Mezi samotnými spojenými armádami existovala rivalita kvůli ambicím na získání nových území, což je oslabilo proti Izraeli, který bojoval za společnou věc. Během

války bylo uzavřeno několik příměří, které Izrael dokázal využít k obnově armády a k velkým dodávkám vojenského materiálu z východního bloku, zejména z Československa. To i přesto, že zde platilo zbrojní embargo, které na Izrael uvalily USA v roce 1947 a udržovaly ho až do konce války za nezávislost (Shlaim 1987: 60). Naopak arabské státy tuto výhodu klidu zbraní nijak nevyužily, což se pro ně stalo nevýhodou. OSN se snažila konflikt vyřešit vytvořením plánu na rozdělení území, ale to bylo odmítnuto jak ze strany Izraele, tak ze strany Ligy arabských států. Během války byla v Gaze vytvořena palestinská vláda, která však neměla žádnou politickou či vojenskou moc. Velká Británie intervenovala na základě britsko-egyptské smlouvy z roku 1936 a americký prezident Truman vyžadoval příměří. Na základě britsko-amerického tlaku Izrael stáhl své vojska ze Sinajského poloostrova a uzavřel nové příměří (Berry – Philo 2006: 31–36).

Mírová jednání probíhala roku 1949 na ostrově Rhodos pod záštitou OSN. Jediný z arabských států, který se rozhodl nezúčastnit byl Irák. Podepsání příměří a mírová jednání tak probíhala pouze mezi Egyptem, Jordánskem, Sýrií, Libanonem a Izraelem (Shlaim 1987: 72). Během těchto jednání Izrael uzavřel separátní příměří s každou zemí. Jordánsko anektovalo Západní břeh Jordánu, zatímco Egypt začal okupovat Pásmo Gazy. Palestina přestala existovat jako stát, neboť její území bylo absorbováno Izraelem a Jordánskem. Avšak žádný z arabských států Izrael neuznal a míru nebylo dosaženo, přičemž hlavní překážkou byli palestinští uprchlíci a spory o hranice (Berry – Philo 2006: 37). Jak jsem již zmiňovala výše, podle rezoluce OSN č. 181 mělo židovskému státu připadnout 55,5 procenta palestinského území, avšak po první arabsko-izraelské válce se Izrael rozpínal na 78 procentech (White 2014: 24). Jeho hranice tvořila tzv. zelená linie, jež byla linií příměří mezi Izraelem a okolními arabskými státy. Tato linie ohraničovala Izrael od roku 1949 do roku 1967, kdy se jeho hranice posunuly o několik desítek kilometrů na základě vítězství v šestidenní válce, během které Izrael začal okupovat obrovská území (Kutěj 2014: 78).

Další arabsko-izraelský konflikt vypukl v roce 1956 v rámci suezské krize, do které byla zahrnuta Velká Británie a Francie v tajné koalici s Izraelem proti Egyptu. Jednání mezi evropskými velmocemi a Izraelem probíhala od 22. do

24. října 1956, na kterých byl sestaven vojenský plán na dobytí Suez. Mimo to zde izraelští zástupci získali konečný souhlas s dopravením francouzského nukleárního reaktoru, díky němuž později vyvinuli nukleární zbraň. Na základě plánu Izrael napadl egyptské jednotky na Sinajském poloostrově. Následující den Británie s Francií dala Egyptu a Izraeli ultimátum na stažení se ze Suezského průplavu do vzdálenosti 16 kilometrů. Egypt tuto výzvu odmítl a tím začal být bombardován ze strany velmocí. Izrael za této situace dokázal získat území Pásma Gazy a Sinajského poloostrova. Sinaj Izrael chtěl využívat do budoucna, avšak americký a sovětský tlak spolu s hrozbou sankcí OSN ho donutilo se z poloostrova stáhnout (Berry – Philo 2006: 41–43). Suezská krize ukončila imperiální vliv na Blízkém východě dvou evropských velmocí, Francie a Velké Británie.

Konflikt navazující na šestidenní válku se táhl až do srpna roku 1970 a nazývá se jako tzv. opotřebovávací válka. Ta začala egyptským útokem na izraelské jednotky na východní straně Suezského průplavu, neboť Egypt chtěl získat zpět území Sinaje a Pásma Gazy vojenskou silou, nikoli vyjednáváním, jak si to přála OSN (Harms – Ferry 2012: 121). Násir chtěl zabránit tomu, aby se ze Suez stala de facto hranice. Poté co by tomuto zabránil, chtěl dosáhnout předválečných hranic. Válka skončila, když se roku 1970 obě strany dohodly na příměří, do kterého byly zahrnuty USA (Berry – Philo 2006: 53). Opotřebovávací válkou ani jedna strana konfliktu nic významného nezískala.

Posledním arabsko-izraelský konflikt vypukl 6. října 1973 na židovský svátek Jom Kippur neboli Den smíření, a proto byla pro Izrael válka zcela nečekaná. V tento den egyptské jednotky překročily Suezský průplav a na Golanských výšinách zaútočili Syřané. Jordánsko se jomkipurské války nezúčastnilo. Kvůli probíhajícímu svátku a nečekaného útoku se Izrael v počátcích války dostal do krize. Později se však za pomoci dodávek zbraní z USA podařila situace stabilizovat a Izrael přešel do protiútoků. Byla prolomena fronta na Sinaji i na Golanech. Izraelským jednotkám se podařilo okupovat město Suez, a tak Izrael získal ještě lepší strategickou pozici, než měl před válkou. Avšak Saudská Arábie tlačila na USA, aby přesvědčily Izrael k ukončení války a přijetí míru. První formální příměří bylo uzavřeno pod americkým patronátem a pod tlakem Rady

bezpečnosti OSN 11. listopadu 1973 (Čejka 2013: 146). Arabský svět, který byl veden Saudskou Arábií, vyhlásil po válce ropné embargo na země, které podporovaly Izrael během války, což vyvolalo první ropný šok. To dodalo naléhavosti na vyřešení blízkovýchodního konfliktu (Berry – Philo 2006: 66).

Po jomkipurské válce Izrael ztratil pocit neporazitelnosti, který získal po šestidenní válce. I přesto že válku Izrael vyhrál, byly ve válce určité okamžiky, ve kterých mu hrozila porážka. Naopak Arabové touto válkou překonali ponížení z šestidenní války. Stejně jako konec války roku 1967 i tato válka nabídla příležitost, jak vyřešit arabsko-izraelský konflikt. Izrael ji však ani jednou nevyužil a spíše obě války viděl jako příležitost na další rozšíření svého území. Po jomkipurské válce se v Izraeli rozšiřovalo povědomí, že se k vyřešení konfliktu a uzavření míru bude muset dojít politickými prostředky. Hlavním důsledkem této války bylo uzavření izraelsko-egyptské mírové dohody, avšak byl to jediný mír uzavřený mezi arabskou zemí a Izraelem na Blízkém východě (Amit – Levit 2011: 85).

V době poslední arabsko-izraelské války byl americkým národním bezpečnostním poradcem, a později i americkým ministrem zahraničí, Henry Kissinger. Ten svou kyvadlovou diplomacií dokázal to, že se v Ženevě vůbec poprvé u jednacího stolu setkali zástupci Izraele se zástupci ze Sýrie, Egypta a Jordánska. Tato konference vytvořila základy pro budoucí vyjednávání o stažení vojsk z okupovaných území (Čejka 2013: 47).

3 Šestidenní válka

Třetí arabsko-izraelská válka vypukla 5. června roku 1967 a představuje zásadní přelom ve vztazích na Blízkém východě. Vedla k významným geopolitickým změnám, jež způsobují odezvy dodnes. Její hlavní příčinou, jako všech arabsko-izraelských válek, byl vznik Izraele na území britského mandátního území Palestina. Mimo to konfliktu předcházely měsíce napětí mezi Izraelem a okolními arabskými státy mezi něž patří Egypt, Sýrie a Jordánsko. V době před válkou Egypt se Sýrií jednoznačně sdílely protiiizraelský postoj a vazby na

sovětský blok. Zatímco prozápadně orientované Jordánsko stejně jako Libanon, s prozápadními křesťany, tak jednoznačně vymezené nebylo (Čejka 2013: 113).

V měsících předcházejících vypuknutí války probíhaly guerillové útoky ze strany Palestinců, které byly podporovány Sýrií. Mimo to napětí mezi Sýrií a Izraelem vzrůstalo v souvislosti s vodními zdroji. Izrael chtěl z Galilejského jezera odvádět vodu směrem na jih a tím zásobovat Negevskou poušť, aby zde mohl vybudovat obydlené oblasti se strategickým významem. Sýrie se snažila tento projekt překazit tím, že odklonila tok vody předtím, než se dostal do Izraele v oblasti Golanských výšin (Machairas 2017: 2). Syrská armáda využívala Golanské výšiny k ostřelování izraelského území, kvůli čemuž došlo i k leteckému střetu. Napětí se také zvyšovalo, když Izrael provedl demonstrativní přelet nad Damaškem (Čejka 2013: 113). Vztahy mezi Izraelem a Jordánskem mimo jiné vyostřil velký izraelský nálet na jordánské město as-Samu. Tato krize vygradovala v květnu, kdy egyptský prezident Gamál Násir poslal vojenské jednotky na Sinajský poloostrov. Dále Násir požadoval od OSN, aby částečně stáhla jednotky peacekeepingové operace UNEF, jež zde byla zřízena po Suezské krizi 1956. Chtěl, aby modré přilby opustily oblast izraelsko-egyptské hranice, přičemž by měly zůstat v Pásmu Gazy a ve městě Šarm aš-Šajch. V tom mu generální tajemník OSN U Thant nevyhověl, avšak Násir i přesto vstoupil do nárazníkové zóny mezi Izraelem a Egyptem. OSN této akci ustoupila, a tak Egypt postupoval dál až uzavřel strategicky významný Tiranský průliv čímž znemožnil Izraeli vstup a obchod skrz Rudé moře. Něco takového Izrael považoval za casus belli. Nakonec se k Egyptu přidalo i Jordánsko a Irák, což bylo pro Izrael alarmující (Bass 2015: 15–16).

Izrael na situaci reagoval zvýšením počtu Izraelských obranných sil (dále jen IOS), v Izraeli známé jako Cahal, a posláním jednotek IOS na jih země, kde v oblasti Negevské pouště byly v pohotovosti tři oddíly (Bar On 2012: 125–126). Na politické rovině se v reakci na tuto situaci vytvořila tzv. Vláda národní jednoty, jež byla první vláda, která spojila pravicové a labouristické politiky. Do čela vlády se dostal Levi Eškol, ministrem obrany se stal Moše Dajan a náčelníkem Generálního štábu IOS Jicchak Rabin. Tato vláda vytvořila plán

tzv. preemptivního úderu¹ proti okolním arabským státům s výjimkou Libanonu (Čejka 2013: 113–115). V době před válkou chtěl předseda vlády Eškol akci oddalovat, neboť se bál ztráty mezinárodní podpory. Izraelští zástupci se snažili získat podporu USA, ale z Bílého domu odcházeli pouze s tím, že když Izrael zaútočí první, USA ho nepodpoří, avšak mu ani nebudou odporovat (Bass 2015: 20). Americký prezident Lyndon B. Johnson tedy vyzval Izrael k tomu, aby neútočil a francouzský prezident Charles de Gaulle prohlásil, že strana, která zaútočí první bude Francií odsouzena. Jichok Rabin argumentoval, že čas není na izraelské straně a je třeba jednat (Bar On 2012: 128).

Rozhodující jednání proběhla mezi 2. a 3. červnem 1967, kdy se rozhodlo, že se 5. června zmobilizuje Izraelské vojenské letectvo (dále jen IVL) a zničí egyptské letectvo během jednoho dne. Ministr obrany Dajan chtěl co nejvyšší počet jednotek soustředit na egyptskou frontu a přišel s plánem, podle kterého IOS měly zaútočit ve třech fázích. Podle jeho plánu v první fázi IOS neobsadí Pásmo Gazy, aby bylo možné se vyhnout zbytečným ztrátám, a aby se do této oblasti nemuseli posílat izraelští vojáci, kvůli palestinským uprchlíkům, jejichž počet se od roku 1948 zdvojnásobil. Zadruhé IOS se nedostanou až k Suezskému průplavu, protože by to vyvolalo nechtěnou mezinárodní reakci. A hlavním cílem bude znovuotevření Tiranského průplavu zabráním pobřežního města Šarm aš-Šajch na Sinajském poloostrově. Generál David Elazar, přezdíváný Dado, navrhl, že by Izrael měl válku využít a posunou tak své hranice na Golanských výšinách. Ministr obrany Dajan byl proti tomuto návrhu, a dokonce vůbec nechtěl, aby jednotky na severu zasahovaly, neboť se obával sovětské reakce. Východní fronta měla také pokyny nejít do akce, dokud budou jordánské jednotky za východní hranicí řeky Jordán (Bar On 2012: 128–130).

Nakonec se prosadil plán ministra obrany Dajana, i když během celé války byly některé z jeho instrukcí ignorovány. Třetí arabsko-izraelská válka vypukla 5. června 1967, kdy IVL zničilo 204 Násirových letadel na zemi. V tu stejnou

¹ Preemptivní úder je reakce na bezprostřední ohrožení (Čejka 2013: 114).

chvíli pozemní jednotky dostaly pokyn vniknout na Sinajský poloostrov a zaútočit. Vydařenou akcí izraelské jednotky získaly ohromnou výhodu. Limitovaly nebezpečí bombardování izraelského civilního obyvatelstva a pozemní síly Izraele měly stále podporu na nebi, kterou egyptské ztratily. Následoval pozemní konflikt s Jordánskem, které bylo chybně informováno Egyptem o stavu izraelského letectva. I přesto, že byl jordánský král požádán, aby se držel mimo konflikt s tím, že Jordánsko nebylo hlavním cílem, v důsledku egyptských informací jordánské jednotky zaútočily. Ty byly rychle poraženy a Izrael dobyl Západní břeh Jordánu včetně Východního Jeruzaléma. Akce na Golanských výšinách, které představují důležitý strategický bod k obraně severního Izraele, byla odsouhlasena premiérem Eškolem na návrh generála Dady. Proti tomu vystupoval ministr obrany Dajan, neboť se bál poškození mezinárodní image. I přesto izraelské jednotky dobyly 10. června hlavní město guvernorátu Kunejtra a horu Hermon, ze které lze dohlédnout na Damašek (Bar On 2012: 130–139). Hora Hermon byla využita jednotkami IOS ke shromažďování informací z okolních syrských oblastí (Efraim 2017). Během konfliktu byl tedy dobyt Sinajský poloostrov, Pásmo Gazy, Západní břeh Jordánu včetně Východního Jeruzaléma a Golanské výšiny. Po konci šestidenní války Izrael okupoval území, jehož rozloha je třikrát větší, než byla rozloha Izraele v předválečném stavu viz příloha č. 4 (Čejka 2013: 114).

Reakce států, které do konfliktu nebyly přímo zapojené, byly různé. Sovětský svaz přerušil diplomatické vztahy s Izraelem (Bar On 2012: 139). Americký prezident na akci Izraele reagoval, jak dříve avizoval, podporou příměří, přičemž do konfliktu nijak přímo nezasahoval. Snažil se přesvědčovat Sovětský svaz, aby neintervenoval v rámci tzv. proxy wars, jež probíhaly během studené války. I přesto že s izraelským preemptivním úderem americký prezident nesouhlasil, vztahy mezi Izraelem a USA to nijak nepoškodilo (Bass 2015: 24–26). Naopak vzhledem k tomu, že arabské státy podporované Sovětským svazem prohrály válku s prozápadním státem v kontextu probíhající studené války jenom podpořilo USA, které začaly prohlubovat vztahy s Izraelem. Izrael se stal jejich strategickým spojencem na Blízkém východě (Machairas 2017: 5). Francie, jako jeden z důležitých spojenců, se od Izraele odvrátila a uvalila na něj zbrojní embargo.

OSN již během války žádala ukončení bojů a preemptivní útok považovala za akci proti mezinárodnímu právu. Reagovala rezolucí č. 242 (1967), která se věnovala podmínkám nastolení míru na Blízkém východě. Těmi bylo mimo jiné stažení izraelských vojsk z okupovaných území, uznání svrchovanosti a územní celistvosti všech států v oblasti a nepoužití síly vůči jinému státu. Členské státy OSN na Blízkém východě rezoluci buď nerespektovaly anebo si ji interpretovaly takovým způsobem, jakým to bylo pro ně prospěšné (Čejka 2013: 116–119). Egypt a Jordánsko rezoluci přijalo, zatímco Sýrie ji odmítla. Palestinci rezoluci také nepřijali, neboť v ní nebyla jediná zmínka o právu na sebeurčení. Izrael rezoluci č. 242 přijal až v roce 1970, kdy však obešel klauzuli o stažení vojsk z okupovaných území (Berry – Philo 2006: 52).

Tato válka dokázala změnit podobu Blízkého východu na další desetiletí, přičemž její důsledky jsou stále střetem zájmů. Po válce se počet palestinských uprchlíků od roku 1948 výrazně zvětšil. Ze Západního břehu odešlo okolo 200 tisíc Palestinců, z Golanských výšin emigrovalo přes 100 tisíc Syřanů. Z Pásmu Gazy a Sinajského poloostrova odešlo 55 tisíc Palestinců a Egyptanů. Ze Západního břehu a z Pásmu Gazy emigrovalo méně než 25 procent z celkové populace. V Golanských výšinách a v údolí západního Jordánu došlo k téměř úplnému vysídlení (Machairas 2017: 6). Dnes v okolních arabských státech žije 5,5 milionů Palestinců (Business Info 2018).

Organizace pro osvobození Palestiny (dále jen OOP) začala po šestidenní válce posilovat, a to hlavně díky palestinské uprchlické vlně, která mířila do Jordánska. Zde totiž Palestinci převážili beduínské obyvatelstvo Jordánska, a tím OOP získávala vliv na úkor jordánských státních institucí. Okupace palestinských území vedla k radikalizaci společnosti, což bylo přínosné pro guerillovou organizaci Fatah². Třetí arabsko-izraelská válka byla také příčinou tzv. opotřebovací války.

² Fatah je zkratka pro Palestinské národně osvobozené hnutí. Dnes je to důležitá palestinská politická strana na Západním břehu Jordánu se sídlem ve městě Rámaláh. Fatah byl založen v 50. letech 20. století Jásirem Arafatem s cílem vytvoření nezávislého palestinského státu. Později se přičlenil k OOP a stal se jeho nejdůležitější frakcí. Po smrti Arafata ztratil svou dominantní pozici a roku 2006 prohrál volby v Pásmu Gazy, čímž zde ztratil i jakoukoli autoritu (BBC 2011).

Mimo to byla v důsledku této války vytvořena jedna z nejkontroverznějších izraelských politik, která se týká výstavby židovských osad na okupovaných území, což později vyvolalo první intifádu neboli palestinské povstání (Čejka 2013: 120–122). Politicko-geografickými změnami z roku 1967 se budu více zabývat dále v této práci.

4 Politicko-geografické změny

V této kapitole se budu věnovat tomu, jak existence Izraele a šestidenní válka v roce 1967 změnila region Blízkého východu. Nejdříve se budu věnovat situaci na Blízkém východě z pohledu Izraele bezprostředně po šestidenní válce. Poté se zaměřím na každé území, které Izrael získal v červnu 1967, zvláště v jednotlivých kapitolách. Informace o první intifádě, o dohodě z Osla 1993 a o vzniku Palestinské autonomie budou zahrnuty do části práce, ve které se budu věnovat Pásmu Gazy.

Po šestidenní válce 1967 Izrael okupoval území Sinajského poloostrova, Pásmu Gazy, Západního břehu Jordánu a Golanských výšin. Tato území mají dohromady rozlohu 68 tisíc km², přičemž Izrael měl před válkou rozlohu okolo 20 tisíc km², jak lze vidět v příloze č. 4. Díky těmto územím se Izrael dostal do bezprecedentní vzdálenosti od hlavních měst okolních arabských států. Od Káhiry Izrael dělilo 110 km, od hlavního města Jordánska, Ammánu, pouze 50 km, a díky Golanským výšinám vzdálenost Izraele od Damašku byla jen 60 km. To dalo Izraeli bezprecedentní strategickou výhodu, neboť tato území pro něj vytvořila nárazníkovou zónu před ohrožením od okolních států, a také více času na příležitostnou reakci. Okupací Sinajského poloostrova si Izrael zajistil volný přístup do strategicky důležitého Tiranského průlivu, jehož zabránění bylo jednou z příčin šestidenní války. Okupace Pásmu Gazy zajistila Izraeli obranu před Egyptem, neboť tím zkrátil hranici s nepřátelským státem. Okupací Pásmu Gazy eliminoval teroristické akce, které odtud přicházely. Okupací Západního břehu si židovský stát zajistil hornaté území, jež vytvořilo kratší hranici, která se dala lépe obránit. To také přidalo na ochraně hlavního města Izraele Tel Avivu, neboť jeho

vzdálenost od hranice se prodloužila. Nakonec okupace Golanských výšin eliminovala výhodu snadného vojenského přístupu do Izraele, kterou dosud Sýrie měla. Stejně jako v Pásmu Gazy zde byly eliminované teroristické útoky (Machairas 2017: 3–4).

Izrael touto válkou získal také symbolicky významná místa pro judaismus. Na okupovaných územích se nacházejí důležitá místa nejen pro islám, který většinově převládá v okolních státech, ale také pro křesťanství a judaismus. Na Sinajském poloostrově se nachází hora Sinaj, která představuje nejposvátnější místo abrahámovské víry. Dále je to např. klášter svaté Kateřiny, jež je považován za nejstarší křesťanský klášter na světě (Tristam 2017). Důležitá židovská místa a hrobky se nacházejí na Západním břehu. Mezi ně patří Ráchelin hrob, který se nachází v Betlémě, město Jericho, které je v bibli zmíněno jako první město dobyté Izraelci. Mimo židovská jsou tu také muslimská a křesťanská biblická místa jako je město Al-Bíra nebo Chrám Narození Páně (New World Encyclopedia 2015). Na Západním břehu se také nachází Jeskyně patriarchů v Hebronu, kde je pohřben Abraham, Izák a Jákob s manželkami, Sarah, Rebeccou a Leou. Od té doby, co zde byla postavena mešita, Židé nemohli jít dále, než byl sedmnáctý krok po cestě vedoucí k hrobce. Po dobytí Západního břehu tak Židé opět získali přístup do tohoto svatého místa, a naopak ho znemožnili muslimům (Bar On 2012: 137). Ve Východním Jeruzalémě, a zejména ve Starém městě, se nachází několik míst posvátných pro judaismus, islám a křesťanství. Okupací získali Židé opět přístup mimo jiné ke Zdi nářků a na Chrámovou horu (Jerusalem Center for Public Affairs 2019). Po izraelském vítězství v šestidenní válce a obsazení Jeruzaléma byla pravomoc nad muslimskými náboženskými místy ponechána jejich institucím (Čejka 2013: 136).

Vítězství ve válce a územní zisky dodaly Židům na sebedůvěře a posílily jejich národnostní cítění. S tím posílila podpora pravicových expanzionistických politiků a náboženských fundamentalistů. Zrodil se problém židovského usazování se na okupovaných územích, což vedlo mimo jiné k polarizaci společnosti v Izraeli. Osidlovací politika měla být řešením problému bezpečných a trvalých hranic. Okupaci a osidlování Izraelci obhajovali také na základě božích práv, neboť podle

mnoha silně věřících Izraelců vítězství v šestidenní válce bylo znamením podpory od Boha. Objevilo se mnoho hnutí, organizací a politických stran, které požadovaly trvalé zabránění Západního břehu a Pásmu Gazy, protože tyto oblasti byly ústředním prvkem biblické Země izraelská neboli Erec Jisra'el. Dalším argumentem pro neukončení okupace bylo to, že se suverenita nad těmito územími měnila v posledních 2 tisících letech, tudíž Židé na ně mají stejný nárok jako kdokoli jiný. Mimo to palestínští Arabové v roce 1947 odmítli plán na rozdělení Palestiny, a tím se podle Izraelců vzdali práva nad tímto územím (Berry – Philo 2006: 54–55). V Izraeli se objevily skupiny, které vystupovaly proti expanzi a okupaci a požadovaly vyklizení osad. Mezi ně patří mírové hnutí Guš Šalom neboli Blok míru. Mírové hnutí Šalom Achšav neboli Mír nyní se stalo nejznámějším a nejvlivnějším hnutím a zároveň platformou pro další aktivity (Čejka 2013: 124–125).

S osidlováním, jako politickým nástrojem, začala labouristická vláda Levi Eškola. Ale až po roce 1977 se počet osadníků začal rychle zvedat, a to přesněji za první pravicové vlády politické strany Likud v čele s Menachem Beginem. Od té doby izraelské vlády začaly např. ekonomicky motivovat obyvatele Izraele k přemístění se na okupovaná území. Zpočátku byla výstavba osad spíše pragmatická a soustředila se na údolí řeky Jordán, aby zde nové osady chránily hranici Izraele. Poté se na okupovaných územích začali usazovat i nábožensky motivovaní sionisté. Tito osadníci své aktivity na palestinském území viděli jako naplňování božských záměrů za pomoci zakládání osad v oblasti celé Erec Jisra'el³ (Čejka 2013: 122–124). Z mezinárodního pohledu jsou izraelské osady na okupovaných územích a jejich výstavba nelegální, neboť porušují čtvrtou Ženevskou úmluvu, která je mezinárodním společenstvím považována za zlatý standard humanitárního práva. Izrael úmluvu nijak nezakomponoval do svých vnitrostátních právních předpisů, avšak to nijak neovlivňuje jeho mezinárodní

³ Erec Jisra'el je teologický pojem pro Zemi Izrael, který nevymezuje rozlohu Izraele tak jednoznačně jako Stát Izrael. Zahrnuje území Západního břehu Jordánu a Pásmu Gazy, ale někdy je použit ve smyslu území rozpínající se od Nilu po Eufkrat (Čejka 2013: 124)

závazky. Izraelský právník Me'ir Šamgar se odvolával na to, že území se dá označit za okupované jen tehdy, kdy nově dobytá oblast předtím náležela legitimnímu panovníkovi. Zastánci tohoto tvrzení však neuznávají Jordánsko jako suverénního vládcu Západního břehu Jordánu ani Východního Jeruzaléma (Meron 2017: 361–362). Získávání další půdy na úkor palestinských Izraelců a zvyšování přítomnosti židovských obyvatel na okupovaných území, stejně tak jako na území samotného Izraele, bylo důležitou politikou jak pravicových ortodoxních stran, tak liberální levice. V rámci toho byl podporovaný tzv. Zákon o návratu Židů, který jim umožňoval jednoduše získat izraelské občanství. Naopak se zamezovalo návratu palestinských uprchlíků (Greenstein 2019: 81).

Život arabských obyvatel, kteří na okupovaných územích zůstali, se z ekonomického hlediska zlepšil, neboť je židovský stát rychle začlenil do izraelské ekonomiky. V polovině roku 1968 Izrael oficiálně otevřel svůj trh palestinským pracovníkům. Izraelská politika ekonomické integrace byla založená na pohybu lidí a zboží mezi Izraelem a okupovanými oblastmi (Butler 2009: 100–101). Palestinci vytvářeli levnou pracovní sílu, která byla Izraelci využívána, avšak Arabům se i přesto zvýšila životní úroveň. Pracovní podmínky pro ně nebyly příznivé, jelikož nemohli zůstat na izraelském území a každý den dojížděli z okupovaných území a jejich pracovní síla byla mnohdy zneužívána (Berry – Philo 2006: 58–59). Nežidovští obyvatelé okupovaných území nezískali izraelské občanství s plnými právy, narodil od Palestinců, kteří se v roce 1948 stali součástí Státu Izrael. Izrael se tedy snažil od roku 1967 změnit demografickou situaci na okupovaných územích prostřednictvím odepření občanských práv, snížení počtu nežidovských obyvatel a zvýšením židovské imigrace (Greenstein 2019: 82–83).

Vítězství Izraele v šestidenní válce ovlivnilo arabské země v několika oblastech. Po válce si arabské státy uvědomily, že nedokáží zničit Izrael a začaly přicházet s méně absolutními cíli. Na summitu Ligy arabských států v Chartúmu se arabští vůdci shodli na tom, že neuzavřou mír, neuznají Izrael jako stát a nebudou s ním vyjednávat. I přesto se zde přesvědčili o tom, že použití násilí není jediným způsobem, jak vyřešit problém Izraele. Oficiálně summit odmítl uznat Izrael de jure, ale otevřel cestu pro uznání de facto. Také zákaz přímého

vyjednávání nebyl zákazem vyjednávání prostřednictvím třetí země (Amit – Levit 2011: 76). Mimo to v arabském světě přestal mít násirismus⁴ takový vliv a byl vystřídán islámským fundamentalismem (Machairas 2017: 5).

Od roku 1967 do roku 1973 lze vysledovat několik iniciativ k uzavření míru, avšak žádná z nich neposkytla výraznou změnu nové geopolitické situace. Izrael si stále nárokoval všechna okupovaná území, zatímco se Egyptané, Jordánci a Syřané zaměřovali na navrácení ztracených území. Po skončení šestidenní války Izrael uvažoval o uzavření míru spojeného s navrácením nově nabytých území, avšak v tomto míru byly zahrnuty podmínky pro každý arabský stát, které byly založeny na bezpečnosti Izraele. Egypt měl přenechat Pásmo Gazy pod Izraelskou správou, demilitarizovat Sinajský poloostrov a zajistit Izraeli volný přístup do Tiranského a Suezského průplavu. Sýrie měla ponechat Golanské výšiny demilitarizované a zajistit volný průtok vody z řeky Jordán. Podmínky míru pro Jordánsko v tu dobu ještě nebyly definované, neboť do nich měl být zahrnut i Jeruzalém a o Palestincích se v případě uzavření míru vůbec neuvažovalo. Egypt a Sýrie zcela tento návrh odmítly, protože mezi jejich požadavky bylo zahrnuto bezpodmínečné stažení Izraele z okupovaných území (Amit – Levit 2011: 71–76). Mírovým dohodám, kterých bylo dosaženo, se budu věnovat v následující části práce.

Izrael se již od konce války snaží za pomoci diplomacie přesvědčit mezinárodní společenství o uznání jeho suverenity nad územím dobytým během červnové války 1967. Snaží se vytvářet dojem, že existuje snaha o mírové řešení s cílem vytvoření dvou států na území bývalého mandátu Palestina. Hlavním spojencem Izraele jsou od stáhnutí se Velké Británie z regionu Blízkého východu USA, které nárok Izraele nechtěly uznat, stejně tak jako většina mezinárodního systému (Greenstein 2019: 85). Dnes se to v určité míře mění, čemuž se budu věnovat dále v této práci.

⁴ Násirismus je ideologie sjednocení arabského světa v čele s Egyptem.

4.1 Sinajský poloostrov 1967–1979

Do roku 1967, kdy proběhla šestidenní válka, oblast Sinajského poloostrova většinu historie spadala pod správu Egypta. Egypt byl tradičně nejobávanějším protivníkem Izraele a většinou byl v čele arabsko-izraelských válek, a tak jeho porážka byla velkým psychologickým vítězstvím Izraelců. Sinajský poloostrov je největším územím, které Izrael okupoval po šestidenní válce. Rozpíná se na 60 tisících km², přičemž Izrael pouze na 20 tisících km² (World Population Review 2018). Porovnat tyto rozdílné velikosti lze v příloze č. 4. Během války chtěl Izrael zabrat Sinaj především proto, aby si zpřístupnil Tiranský průliv, který Egypt uzavřel v době před válkou. Mimo to má tento poloostrov důležitý strategický význam, neboť se na jeho severozápadě nachází Suezský průplav. Izrael okupoval Sinajský poloostrov do roku 1982, kdy se z poloostrova stáhl na základě mírových dohod z Camp Davidu roku 1979.

Suezský průplav po šestidenní válce tvořil hranici mezi okupovaným Sinajským poloostrovem a Egyptem, což vytvářelo napjatou atmosféru, přičemž Izrael nemínil území opustit. Gunnar Jarring, švédský diplomat, byl vyslán OSN jako prostředník pro usnadnění diplomatických styků mezi arabskými státy a Izraelem a podařilo se mu přesvědčit Egypt a Jordánsko k jednání. Tehdejší egyptský prezident Násir však chtěl dostat zpět území Pásmo Gazy a Sinaje, a tak brzy po skončení šestidenní války vyslal vojenské jednotky k útoku na izraelskou část Sinajského poloostrova. To spustilo tzv. opotřebovací válku, jež vypukla roku 1970 (Harms – Ferry 2012: 121).

Jak již bylo zmíněno výše, jomkipurská válka otevřela prostor pro vyjednávání míru mezi Izraelem a Egyptem. Po uzavření prvního formálního příměří mezi Izraelem a Egyptem 11. listopadu 1973 následovalo několik menších dohod. V dalším roce 18. ledna 1974 byla podepsána dohoda o stažení jednotek do stavu před jomkipurskou válkou. A mezi jednotkami Egypta a Izraele v oblasti Suez byly ustanoveny Pohotovostní jednotky OSN neboli UNEF II. Podobnou dohodu podepsala Sýrie s Izraelem 31. dubna 1974. Mezi roky 1974 a 1975 vedl Egypt nepřímé vyjednávání s cílem navrácení Sinaje. V té době Izrael chtěl konflikt

ukončit, ale stále nechtěl ukončit okupaci území, která začala roku 1967. Do vyjednávání vstoupily USA, přičemž významnou roli hrál Henry Kissinger, který označil izraelskou pozici za nepružnou a rozhovory přerušil. Zároveň USA prohlásily, že přehodnotí svůj vztah s Izraelem. To vytvořilo patřičný tlak a 4. září 1975 Izrael s Egyptem podepsal Sinajskou prozatímní dohodu neboli Sinajskou dohodu II (Amit – Levit 2011: 86–87).

Důležitým bodem přiblížení se k uzavření míru bylo zvolení nového předsedy vlády, kterým se stal Jicchak Rabin. Jako bývalý generál se zajímal o bezpečnostní otázky a jako bývalý velvyslanec si uvědomoval důležitost vztahu Izraele s USA. Za jeho působení v pozici předsedy vlády navrhl průběh jednání s účastí třetí strany a byl prvním izraelským předsedou, který veřejně prohlásil, že je ochotný vyměnit území za mír. Rabin roku 1977 rezignoval a byl nahrazen vůbec prvním pravicovým izraelským premiérem za stranu Likud, kterým se stal Menachem Begin. Tím skončily snahy levice přijmout kompromis a prosazovat strategii míru za území (Amit – Levit 2011: 87–90). I přes nekompromisní přístup nového premiéra byl později uzavřen s Egyptem mír.

V červenci 1978 se v Camp Davidu setkal egyptský prezident Anvar as-Sadat s izraelským premiérem Beginem na pozvání amerického prezidenta Cartera, který během mírového jednání hrál důležitou roli při vyjednávání podmínek. Nakonec Izrael souhlasil s evakuací ze Sinaje a s odstraněním základen a židovských osad. Sadat souhlasil s odložením otázky palestinského sebeurčení a ponechal Pásmo Gazy a Západní břeh pod izraelskou okupací (Tuitel 2014: 80–81). Ústřední bezpečnostní zárukou mírových dohod byla demilitarizace Sinajského poloostrova, a tím vytvořeno nárazníkové pásmo mezi Egyptem a Izraelem. Dále se zástupci Izraele a Egypta dohodli na tom, že v oblasti 50 km východně od Suezského průplavu by neměla být přítomna více než jedna ozbrojená divize. Egyptské civilní policejní jednotky mohou být nasazeny 20 až 40 km na západ od hranice s Izraelem. Izrael nemůže být vojensky přítomný blíže než 3 km od hranice s Egyptem. V dohodě bylo dále zaručeno, že Izrael bude mít svobodný přístup do Suezského průplavu. Také se zdůraznilo, že Tiranský průliv je mezinárodní vodní cesta a měla by být otevřena všem národům. Mírová dohoda

byla podepsána v Bílém domě 26. března 1979 a Sinajský poloostrov byl Egyptu navrácen roku 1982 (Shitrit – Jaraba: 2015: 2–3).

Demilitarizace byla později porušena, neboť Izrael potřeboval vojenskou přítomnost na Sinaji, protože odtud operují islamistické militantní skupiny. V letech 2004 až 2006 probíhaly bombové útoky v regionu Severního a Jižního Sinaje. Egyptské vyšetřování zjistilo, že za útoky byla zodpovědná teroristická skupina, která byla složená z beduínů a obyvatel Severního Sinaje. To odhalilo větší problém vyplývající z vládního zanedbávání Sinaje a jeho beduínských obyvatel, což byl jeden z důsledků uzavření míru s Izraelem (Tuitel 2014: 81–82). Na severovýchodu poloostrova promítá palestinský Hamás svůj vliv a tamní skupiny „vytvářejí úzké vojenské, politické, ideologické a ekonomické vazby se sousedním Pásmem Gazy“ (Kutěj 2014: 81). To způsobuje rozšiřování skupin militantního islámu, které odtud útočí na Izrael.

4.2 Pásmo Gazy 1948–1967

Území Pásma Gazy a Západního břehu Jordánu byla součástí Osmanské říše a po první světové válce spadala pod mandátní území Palestina. K vytvoření Pásma Gazy a Západního břehu Jordánu jako samostatných územních jednotek došlo po vyhlášení Státu Izrael roku 1948 podle rezoluce OSN o rozdělení Palestiny. Po první palestinsko-izraelské válce se Pásmo Gazy dostalo pod správu Egypta na základě dohod o příměří z roku 1949, které ustanovily tzv. zelenou linii. Tím se stalo Pásmo Gazy útočištěm pro mnohé Palestince emigrujících z nově vzniklého židovského státu. Izrael okupoval Pásmo Gazy a Západní břeh Jordánu od roku 1967 do 90. let, kdy byla správa převedena na Palestinskou národní správu (dále jen PNS). Ta zde držela politickou moc až do roku 2006, kdy Hamás vyhrál legislativní volby a postupně izoloval Pásmo Gazy od Západního břehu Jordánu (CIA 2019).

Během první arabsko-izraelské války v září roku 1948 Liga arabských států v čele s Egyptem na území Pásma Gazy zřídila palestinskou vládu, která však neměla reálně žádný vliv. Jejím předsedou se stal Ahmed Hilmi Pasha, který však

z funkce brzy rezignoval, neboť dostal nabídku od krále Transjordánska stát se vojenským guvernérem Jeruzaléma (Shlaim 1990: 40–41). Později stejného roku, ve kterém vznikla, se vláda přesunula do Káhiry, kde spíše jen papírově existovala do roku 1963. Tato vláda je hodnocena hlavně jako nástroj kontrolování dění na územích obydlených Palestinci, a to především ze strany Transjordánska (Shlaim 1990: 50–51).

Po první arabsko-izraelské válce Egypt získal vojenskou a administrativní správu nad územím, od té doby oficiálně známým jako Pásmo Gazy, ale odmítl ho anektovat. Tím se zde udržela palestinská identita, ale také to způsobilo to, že Egypt se nijak nesnažil zlepšit ekonomické podmínky obyvatel. Ty se jen zhoršovaly v důsledku palestinských uprchlických vln, které nebyly nijak regulované a tím se oblast Pásmo Gazy přelidňovala (Butler 2009: 98–99). Egypt podporoval palestinsko-izraelský ozbrojený konflikt, který byl odtud organizován, a to až do sinajské války 1956. To vytvořilo z oblasti Pásmo Gazy opakovaně subjekt izraelské ofenzivy. Mimo to to také pomohlo ospravedlnit izraelský útok na Sinajský poloostrov v roce 1956. Čtyři měsíce po válce se Izrael kvůli sovětskému a americkému tlaku musel z poloostrova stáhnout, avšak i poté se pokoušel udržet zde svůj vliv, aby mohl zamezit návratu egyptské armády do Pásmo Gazy (Azoulay – Ophir 2012: 178). Během izraelské okupace Pásmo Gazy od listopadu 1956 do března 1957 v rámci tzv. honu na teroristy proběhly nejméně dva případy masového zabíjení ze strany Izraele. Odhaduje se, že během čtyř měsíční okupace Pásmo zde bylo zabito okolo tisíce lidí z celkového počtu obyvatel okolo 300 tisíc. Po stažení vojenských jednotek z Pásmo Gazy do roku 1967 se Izrael spoléhal na Egypt, aby zde udržel pod kontrolou militantní skupiny (Filiu 2014: 53–54).

Po konci suezské krize se začal Egypt více soustředit na ekonomické i politické potřeby Pásmo. V roce 1957 Násir zřídil první Palestinskou legislativní radu v městě Gaza a jmenoval všechny její členy a roku 1962 proběhly v Pásmu Gazy volby, kterými si zvolili své vlastní zastupitele, přičemž polovinu členů stále jmenovala vláda v Káhiře. Tři roky před šestidenní válkou Liga arabských států v čele s Násirem založila Organizace pro osvobození Palestiny (OOP), která

sloužila především jako nástroj pro kontrolu vzrůstajícího vlivu Palestinského národně osvobozenického hnutí (Butler 2009: 100).

4.2.1 Izraelská okupace Pásma Gazy 1967–1993

Během šestidenní války nebylo v hlavním zájmu izraelského ministra obrany Dajana okupovat Pásmo Gazy, neboť počet palestinských táborů od počátku uprchlické krize výrazně vzrostl, ale pozemní jednotky zabraly Pásmo Gazy proti jeho přesvědčení. K ovládnutí Pásma Gazy došlo druhý den války, kdy ho Egypt bezpodmínečně vydal Izraeli. V tu dobu 60 procent celkového počtu obyvatel Pásma Gazy tvořili uprchlíci první arabsko-izraelské války 1948, avšak Izrael za ně ani během okupace nepřevzal odpovědnost (Azoulay – Ophir 2012: 179). Vždy přenechával zodpovědnost za vznik a neexistenci řešení pro palestinské uprchlíky na okolních arabských státech. Jednou Izrael navrhl limitovanou nabídku na přesídlení uprchlíků zpět v roce 1949. Nabídka platila pro 100 tisíc Palestinců a byla podmíněna tím, že Izrael vybere místa, do kterých by se měli vrátit. To bylo učiněno pod americkým tlakem. Nabídka však nebyla přijatelná pro Američany ani pro Araby a od té doby k jinému významnému návrhu na repatriaci uprchlíků z roku 1948 ze strany Izraele nedošlo. Většina izraelských plánů se týkala usazování uprchlíků v hostitelských arabských státech nikoli jejich navrácení na území bývalého mandátního území Palestina. Od roku 1949 všechny izraelské vlády odmítaly navrácení uprchlíků, na rozdíl od arabských států, které vždy požadovaly o to dát uprchlíkům na výběr mezi repatriací nebo kompenzací. Samotní Palestinci žijící v okolních arabských státech požadovali návrat na území, ze kterého odešli v reakci na izraelskou okupaci (Masalha 2003: 67–69).

Odchod Egypta z Pásma Gazy negativně ovlivnil zdejší ekonomiku, neboť prudce vzrostla nezaměstnanost. To bylo zapříčiněno odstraněním egyptské rozsáhlé byrokracie ve službách a veřejné sféře, ztrátou mnoha tradičních vztahů s Egyptem a ztrátou příjmů z egyptského turismu do Pásma. Avšak Izrael v polovině roku 1968 začal s integrací okupovaných území do své ekonomiky a životní úroveň jejich obyvatel začala vzrůstat. V 80. letech přibližně 45 procent pracovní síly Pásma Gazy pracovalo na území Izraele. V případě Pásma Gazy se

rychle integrovaly vodní zdroje do izraelské národní vodní sítě a spotřeba obyvatel Pásmu Gazy začala být striktně kontrolovaná. Dále se ve velkém integrovala elektrická síť. Vývoz produktů z Pásmu Gazy byl přísně kontrolován a regulován stejně tak jako jeho přístup na zahraniční trhy. Hlavní byl dovoz levného izraelského zboží. Ze strany Izraele byla také kladena přísná omezení ne průmyslový a jakýkoli jiný ekonomický rozvoj, což odstartovalo hospodářský degenerační proces (Butler 2009: 100–101).

Izrael obecně vedl vůči okupovaným územím tzv. politiku cukru a biče, kdy Izrael umožnil vzniku pracovních odborů a dalších typů sociálních dobrovolnických organizací, zřizování institucí vysokoškolského vzdělávání a médií po celém území. Na druhou stranu silně zasahoval do místních politických institucí. Pozitivní dopad otevření izraelského trhu palestinským pracovníkům byl také limitován tím, že politický systém byl pro Palestince kompletně uzavřený i přesto, že se díky práci na izraelském území integrovali do jeho systému. To bylo také jednou z věcí, které formovaly palestinský odpor (Alimi 2007: 437–438).

Během izraelské okupace se začala objevovat různá odbojová guerillová hnutí, která se vyzbrojila tím, co v Pásmu Gazy zanechali ustupující Egypťané. Hlavními aktéry odporu proti Izraeli se stala politická a vojenská organizace Lidová fronta pro osvobození Palestiny (LFOP) a Fatah. Jejich útoky byly mířené hlavně na izraelské správní úřady, základny IOS a vojenská vozidla. Izrael na tyto akce reagoval zejména pravidelnými hlídkami ve městech a uprchlických táborech, vyhlášením zákazů vycházení a omezováním palestinských hnutí. To vydrželo do roku 1971 kdy Ariel Šaron, v tu dobu velitel jižního velitelství armády, nařídil a vedl plán na zničení guerillových skupin v Pásmu Gazy. V důsledku jeho plánu bylo při výstavbě tzv. bezpečnostních cest zničeno značné množství budov a bylo vysídleno okolo 16 tisíc uprchlíků. Součástí plánu byla také výstavba 85 km dlouhého plotu okolo Pásmu Gazy se třemi vstupními místy – Rafah, Erez a Nahal Oz (Butler 2009: 101–102). Poté Izrael začal podporovat islamistické militantní skupiny v boji proti rostoucímu vlivu nacionalistických aktivistů a organizací jako byla OOP. Tato taktika pro Izrael dobře fungovala mezi lety 1979 až 1983, avšak poté i mezi islamistickými skupina vzrostl odporu vůči Izraeli a roku 1987 vypukla

první intifáda. Na pozadí tohoto konfliktu vzniklo Hnutí islámského odporu (Filiu 2014: 54).

První intifáda vypukla 9. prosince roku 1987 v Pásmu Gazy a trvala celou druhou vládu pravicového premiéra Jicchak Šamira. Intifáda byla reakcí na neschopnost OOP skutečně hájit palestinské zájmy a na izraelskou politiku vůči okupovaným územím. Hlavní překážkou byly izraelské osady, které za pravicových vlád staly fenoménem. Počet osadníků na okupovaných územích vzrostl v letech 1978–1987 ze 770 na 5960 ročně. V 80. letech mimo problém izraelských osad také vzrůstal vliv protiarabské radikální pravice, která zaznamenala volební úspěch v roce 1984 (Čejka 2013: 169–171). Nepokoje vypukly jako bezprostřední reakce na autonehodu, při které zemřeli čtyři obyvatelé Pásma. Během pár dní se rozšířily i na Západní břeh Jordánu. První intifáda se vyznačuje násilnými, ale neozbrojenými demonstracemi a stávkami proti okupačním silám. Tyto nepokoje trvaly šest let až do doby, kdy byly odvolány palestinským vedením z důvodu dohody z Osla 1993. V té době byl předsedou OOP Jásir Arafat (Berry – Philo 2006: 82). Roku 1988 bylo oběma stranám konfliktu jasné, že intifáda dosáhla patové situace a v prosinci Jásir Arafat poprvé prohlásil, že OOP je ochotna přijmout řešení dvou států. Tohoto roku také proběhly v Izraeli legislativní volby, ze kterých vzešla koaliční vláda strany Likud a labouristů. Členové strany Likud se snažili blokovat mírová jednání s Palestinci a na druhé straně labouristé, kteří se snažili jednání usnadnit a zprostředkovat. Po několika měsících neschopnosti dosáhnout konsenzu byli labouristé vyloučeni z vlády a byla vytvořena nová pravicová koalice. Roku 1992 se i tato vláda dostala do krize, což bylo využito k přijetí dvou důležitých zákonů: zákon o lidské důstojnosti a svobodě a zákon svobody okupace (Reiter 2009: 127–132). Izrael během intifády úplně uzavřel Pásmo Gazy a Západní břeh Jordánu, avšak následky to mělo především pro Pásmo, neboť bylo zcela ekonomicky závislé na Izraeli. To vedlo k prudkému vzrůstu nezaměstnanosti a odhaduje se, že hrubý národní produkt Pásma Gazy se snížil až o 50 procent. Avšak ekonomika se dostala ještě do větší krize v důsledku války v Perském zálivu 1990–1991 (Roy 2007: 60–61).

K dohodám z Osla vedla také změna na mezinárodní scéně, kde došlo k rozpadu Sovětského svazu, a to mělo značný dopad na Blízký východ. Rozpad výrazně oslabil arabské státy, které byly podporovány ze strany SSSR, jimiž byla Sýrie a Irák a také OOP ztratila strategického podporovatele. Díky rozpadu SSSR se výrazně posílila demografická situace Židů uvnitř Izraele, neboť rozpad vyvolal masivní židovskou imigraci z Ruska. V říjnu roku 1991 byla svolána mírová konference do Madridu, což mimo jiné vyplynulo z iniciativ na nalezení řešení konfliktu mezi Izraelem, OOP a arabskými sousedy Izraele. Na této konferenci se více méně první intifáda ukončila. Také přispěla k pozitivnímu vztahu mezi Izraelem a OOP, což vedlo k přímým rozhovorům, které vyústily v dohodu z Osla 1993 (Reiter 2009: 127–131).

Roku 1992 se po volbách dostala k moci labouristická strana v čele s Jicchakem Rabinem, který 13. září 1993 ve Washingtonu podepsal mírovou dohodu z Osla s předsedou OOP Jásirem Arafatem, kde si mimo to také podali ruce za přítomnosti amerického prezidenta Billa Clintona. Bylo to vůbec poprvé co byla podepsána dohoda mezi Izraelci a Palestinci. Na základě dohod Izrael uznal Organizaci pro osvobození Palestiny jako jedinou autoritu reprezentující palestinský lid a OOP poprvé uznala právo na existenci Izraele. Obě strany se dohodly na tom, že Izrael stáhne jednotky z částí okupovaných palestinských území. Dohoda dala Palestincům poprvé v historii právo spravovat své území a stanovila podmínky palestinské autonomie na 5 let, tedy do 4. května 1999 (Čt24 2010). Díky podepsání dohody bylo propuštěno 617 Palestinců z izraelských věznic, přičemž 274 z nich pocházelo z Pásma Gazy a někteří byli vězněni až 23 let. Dále dohoda na palestinská území přivedla území přivedla 17 tisíc příslušníků policejních složek, které měly úzce spolupracovat s Izraelem, aby bylo dodržováno právo a pořádek v nových autonomních enklávách. V Pásmu Gazy se objevovaly reakce na podepsání dohody z Osla v podobě sebevražedných útoků na izraelské jednotky. Byli zde také zavražděni tři důležití představitelé OOP (Usher 1999: 16). Dohoda z Osla byla kritizována z palestinské strany z důvodu záměrné likvidace palestinského národního odporu tím, že ho označila za terorismus a nová palestinská vláda se zavázala v boji proti teroru (Asfour 2018: 67–68).

4.2.2 Palestinská autonomie – Pásmo Gazy

Roku 1993 tedy získala Palestinská autonomie s centrem ve městě Rámaláh kontrolu nad většinou území Pásma Gazy s výjimkou izraelských osad a vojenských zón, které si Izrael sám určil. Za celé období míru, které trvalo od podepsání dohody do úspěšného atentátu na izraelského premiéra Jicchaka Rabina v listopadu 1995, bylo Pásmo Gazy několikrát zcela uzavřeno pro okolní svět. K míru tedy na území Pásma nikdy nedošlo (Filiu 2014: 55).

Na podepsání dohody z Osla roku 1993 navazovala další dohoda, která byla podepsána v Káhiře 4. května 1994 a zabývala se podrobnostmi Palestinské autonomie. Pojednávala o Pásmu Gazy a Jerichu a stanovila podmínky pro rozšíření autonomie na Západním břehu Jordánu. Káhirska dohoda měla tři stupně, ve kterých bylo stanoveno to, že PNS převezme řadu obecních funkcí, IOS se stáhnou z populačních center území Palestinské autonomie a budou se konat volby, aby si Palestinci sami zvolili svou autoritu. Z perspektivy osadnictví se vůbec nic nezměnilo ani touto smlouvou. Naopak od zvolení Rabina do čela státu v roce 1992 se výstavba osad ještě zrychlila. Mezi roky 1992 a 1995 populace osadníků na okupovaných územích vzrostla z 75 tisíc na 136 tisíc. Palestinci na území Pásma Gazy a Západního břehu to vnímali jako porušení dohody z Osla (Berry – Philo 2006: 95–96).

V období od podepsání dohody 1993 v Pásmu Gazy vzrůstala nedůvěra ve vedení Palestinské autonomie. Vše začalo již při procesu jmenování nových politických zástupců z politické strany Fatah, do kterého nebyli místní obyvatelé zahrnuti. To v nich vyvolalo nedůvěru v OOP a začala růst popularita Hnutí islámského odporu neboli Hamás⁵ (Roy 2007: 88–89). To se stalo důležitým

⁵ Hnutí islámského odporu neboli Hamás se poprvé objevilo roku 1988 pod záštitou egyptského Muslimského bratrstva (dále jen MB). Zpočátku byl Hamás v konfliktu s nacionalismem OOP, neboť jeho ideologií byl panislámismus, čímž se profiloval spíše jako kulturní a sociální hnutí. Politický islám v Pásmu Gazy v 80. letech vzrůstal díky podpoře od Saudské Arábie, ale také od Izraele, který tím sledoval oslabení palestinského nacionalismu. V roce 1988 se Hamás z MB vyčlenil a deklaroval jednotu se členy OOP, která však v praxi nebyla dodržována. Hnutí bylo od svého vzniku tolerováno izraelskou okupační správou až do roku 1989, kdy ho IOS prohlásily za nelegální, neboť zjistily že Hamás stál za unesením a zabitím dvou izraelských vojáků (Usher 1999: 18–20).

aktérem v Pásmu Gazy v 90. letech. Po konferenci v Madridu 1991 se rozpoutal konflikt mezi Hamásem, jako islamistickým hnutím a Fatahem, jako nacionalistickým hnutím. Díky tomu se dříve pouze sociální a kulturní hnutí transformovalo i v politické a po podepsání dohody z Osla se etabloval jako jediná silná opozice OOP na území Palestinské autonomie. Jeho cílem bylo zcela zastavit to, na čem se v Oslu dohodl Jásir Arafat s Jicchakem Rabinem, a tak začaly teroristické útoky na Izraelce žijících na území Pásmu Gazy. Podle dohody z Osla se s těmito útoky měla vypořádat Palestinská autonomie posílená policejními složkami, avšak Jásir Arafat nebyl schopný situaci vyřešit. Proto Rabin musel použít na Palestince kolektivní sankce a zahájil represivní útoky, což ještě zhoršovalo ekonomickou situaci v Pásmu Gazy. Díky tomu Hamás získával stále více příznivců na úrok OOP (Usher 1999: 22–24). Hnutí islámského odporu totiž mělo schopnost zajistit kriticky potřebné služby a organizovat společnost a dokázalo provozovat nejlepší síť sociálních služeb v Pásmu Gazy (Roy 2007: 72).

Po atentátu na Jicchaka Rabina se roku 1996 premiérem Izraele stal odpůrce dohody z Osla Benjamin Netanjahu za stranu Likud. Během svého prvního funkčního období 1996–1999 se snažil sabotovat to, na čem se roku 1993 zástupci obou konfliktních stran dohodli, v čemž pokračoval i jeho labouristický nástupce Ehud Barak 1999–2001 (Filiu 2014: 55). Tím že i přes podepsání dohody z Osla Izrael stále ekonomicky i politicky kontroloval palestinská území a pokračoval v okupování území Palestinské autonomie, vypukla v září roku 2000 druhá intifáda. Mírový proces započatý podpisem dohody z Osla byl ukončen roku 2001 odchodem amerického prezidenta Billa Clintona z úřadu a volbami v Izraeli, díky kterým se premiérem stal Ariel Šaron. Nový americký prezident George W. Bush odmítl zapojení USA do arabsko-izraelského konfliktu a Ariel Šaron již ve své kampani dal najevo, že nemá v úmyslu vyjednávat za podmínek násilí (Tessler 2009: 819). Izrael na palestinské násilí během druhé intifády odpovídal neúměrnou silou a toto povstání bylo mnohem brutálnější nežli to v letech 1872–1993.

Během druhé intifády se změnilo vedení PNS, kdy roku 2003 Jásir Arafat odešel ze svého postu prezidenta Palestinské autonomie. Jeho nástupci se snažili

o obnovení jednání s Izraelem, avšak ten jednání v prostředí intifády odmítal. Arafat zemřel roku 2004, což mělo značný vliv na průběh intifády. Do čela OOP byl zvolen Mahmúd Abbás, který se roku 2005 stal i prezidentem Palestinské autonomie. Abbás byl kritický ohledně intifády a chtěl otevřít jednání s Izraelem (Tessler 2009: 832). Chaos vyvolaný povstáním, stále se stupňujícím násilím s minimální vidinou uzavření míru a stažení se Izraele z Pásmu Gazy v roce 2005 napomohlo Hamásu k vzestupu na úkor PNS, což se výrazně projevilo v legislativních volbách roku 2006, kterým se budu věnovat dále v této podkapitole (Natil 2012: 170).

S překvapivým mezníkem přišel v průběhu roku 2004 premiér Šaron, který navrhl jednostranné stažení se z Pásmu Gazy. Izrael totiž věřil, že na palestinské straně nemá partnera. Rozhodlo se o stažení právě z Pásmu Gazy, neboť tato oblast už několik desetiletí představovala bezpečnostní hrozbu, ale také vojenskou a ekonomickou zátěž. Jednalo se o stažení přibližně 7 tisíců židovských osadníků. Mnoho Izraelců také věřilo, že tento krok přispěje ke smíru. Americký prezident George W. Bush podpořil Šaronův plán a existenci části židovských osad na Západním břehu, což žádný z jeho předchůdců neudělal (Čejka 2013: 243). V březnu roku 2005 Hamás a ostatní guerillové skupiny souhlasily s neformálním uzavřením příměří s Izraelem. Poté byla zahájena evakuace z území Pásmu Gazy, ale Izrael si ponechal kontrolu nad mořem, vzduchem a hranicemi Pásmu Gazy (Filiu 2014: 56).

Pásmo Gazy je po legislativních volbách roku 2006 ovládáno islamistickým hnutím Hamás, které získalo 74 míst z celkových 132 v Palestinské legislativní radě, zatímco Fatah jen 45. Izrael v té době odmítl vyjednávat s Palestinskou autonomií za přítomnosti teroristické skupiny. Pro obyvatele Pásmu Gazy bylo důležité spojení s Izraelem, neboť ten kontroloval přístup k elektřině, vodě, potravinám a zdravotním potřebám. Izrael po volbách v Pásmu Gazy ihned zastavil přesun příjmů z daní z exportu a importu vládě Hamásu a uzavřel Pásmo Gazy pro okolní svět. Daně představovaly hlavní zdroj, ze kterého se vyplácely výplaty a poskytovaly veřejné služby. Mimo to také USA zastavily finanční pomoc a stejně tak Fatah omezil podporu oblasti (Natil 2012: 173–174). Roku 2007 Hamás

vyloučil Palestinskou autonomii z Pásma Gazy a deklaroval svou nedělitelnou moc. Díky tomu mohl Izrael společně s Egyptem ospravedlnit totální blokádu Pásma Gazy (Filiu 2014: 56). Nezaměstnanost je tu v důsledku izraelské blokády, omezeného pohybu, násilných útoků a pomalé post-konfliktní rekonstrukce jedna z nejvyšších na světě. Tyto faktory také negativně ovlivňují zvýšenou míru chudoby (Staff – AP 2018).

Izrael po vítězství Hamásu v legislativních volbách zvolil vůči Pásmu Gazy strategii ekonomické blokády, která měla vytvořit takové podmínky pro život, aby se obyvatelé Pásma obrátili proti administrativě Hamásu (Hroub 2010: 180). To trvalo i poté, co bylo v červnu roku 2008 uzavřeno formální příměří. V prosinci roku 2008 byla zahájena tzv. operace Lité olovo proti členům Hamásu v Pásmu Gazy v reakci na neustálé útoky na Izraelce a byla ukončena v lednu 2009, kdy Hamás vyhlásil příměří. V Pásmu Gazy vypukla humanitární krize, kterou bylo kvůli izraelské blokádě těžké zmírnit. Západní břeh Jordánu na operaci Lité olovo reagoval stávkami a demonstracemi (South Asian Studies 2014: 693–694). Operace Lité olovo měla vliv na vnitřní politiku Izraele, přičemž ve volbách 2009 zvítězil extremistický kandidát za stranu Likud Benjamin Netanjahu, který je v postu premiéra dodnes. Netanjahu prohlašuje, že Arabové rozumí pouze násilí a podporuje neustálé rozšiřování suverenity Izraele na okupovaných územích. Již v roce 1996 odmítl strategii území za mír a řídil se strategií bezpečnost za mír, přičemž bezpečnost by měla být zajištěna pouze pro Izraelce (South Asian Studies 2014: 698).

Od té doby proběhl konflikt mezi Izraelem a Pásmem Gazy v roce 2012 a 2014. Dnes hrozí, že palestinsko-izraelský konflikt bude opět eskalovat a obnoví se násilí. V březnu roku 2019 opět odstartovalo bombardování Pásma Gazy v reakci na odstřelené rakety z Pásma Gazy směrem k Tel Avivu. Izrael z útoku obvinil Hamás, ten to však nepotvrdil (Al Jazeera 2019).

4.3 Západní břeh Jordánu 1948–1993

Západní břeh Jordánu, také známý jako Judea a Samaří⁶ byl před první světovou válkou, stejně jako Pásmo Gazy, součástí Osmanské říše. Poté se ocitl pod administrativní správou Velké Británie v rámci mandátního území Palestina. Západní břeh Jordánu vznikl jako samostatná územní jednotka po vyhlášení Státu Izrael 1948. Po následné první arabsko-izraelské válce získalo správu nad touto oblastí Jordáno, které mělo suverenitu nad Západním břehem do roku 1967, kdy ho začal okupovat Izrael v důsledku červnové války.

Okupovat Západní břeh Jordánu bylo pro ministerského předsedu Levi Eškola a ministra obrany Moše Dajana méně obtížné než u jiných oblastí, neboť zde byl Izrael schopný spolupracovat s tradiční třídou vedení. Tito Palestinci i přesto že měli odpor k izraelské okupaci věřili, že nalézt *modus vivendi* je v jejich zájmu, kterým bylo udržení si svého politického statusu, ale také udržení pořádku a kontinuity na Západním břehu. V souvislosti s vytvořením prostředí spolupráce Izrael povolil konání komunálních voleb v březnu a květnu roku 1972. OOP se snažila volby bojkotovat, ale volební účast byla vysoká, neboť Palestinci tyto volby viděli jako příležitost získání větší kontroly nad vlastním územím. Mimo to měl Západní břeh vidinu získání autonomie od Jordánska, neboť jordánský král dva týdny před volbami vyzval k vytvoření Spojeného arabského království, které by sjednotilo Západní a Východní břeh Jordánu, přičemž by každá část měla značnou míru autonomie. Z pohledu Izraele volby prokázaly neškodnost okupace (Tessler 2009: 473–474).

Společně s Golanskými výšinami se Západní břeh stal cílem politiky osidlování téměř ihned po konci šestidenní války. I přesto že Izrael získal území, která ho do určité míry chránila před okolními arabskými státy, jedním z hlavních bodů izraelské politiky byla stále bezpečnost, přičemž se soustředil především na Západní břeh Jordánu. Prostředkem zajištění bezpečnosti se staly i izraelské osady

⁶ Židé označují Západní břeh Jordánu jako Judea a Samaří podle dvou biblických království. Severní království Izraele s hlavním městem Samaří a Judské království na jihu (New World Encyclopedia 2015).

(Cohen 2006: 689). Prvními osadami na Západním břehu byla skupina židovských osad označených Guš Ecion. Zpočátku byly osady vystavěny v oblastech, které byly zřídka obydleny Palestinci, protože tehdejší vlády věřily v možnost míru za vrácení určitých oblastí (Amit – Levit 2011: 71–72). Ty se soustředili zejména v oblasti údolí okolo řeky Jordán. Důvod jejich výstavby byl především bezpečnostní a Izrael se skrze ně snažil omezit aktivity palestinských guerillových skupin. Časem se však staly vysoce profitujícími ekonomickými jednotkami a díky tomu se zájem na jejich zachování zvyšoval. Výstavba židovských osad byla silně ovlivněna tzv. Allonovým plánem, který navrhoval výstavbu trvalých obranných osad podél západní hranice Východního břehu Jordánu, nikoli však v hustě obydlených oblastech, neboť tyto oblasti měly být navráceny Jordánsku v rámci mírových ujednání. Proti tomu stály Izraelci odkazující se na symbolické oblasti Judey a Samaří. Tito Izraelci požadovali výstavbu civilních osad, které by změnili demografickou situaci ve prospěch Izraelců, čímž by Izrael získal suverenitu nad Judeou a Samaří (Tessler 2009: 466–467).

To se také promítlo do voleb do Knesetu v roce 1969, kdy opoziční pravicová strana Gahal vedená Menachem Beginem ve své kampani požadovala zachování Judey, Samaří a Pásma Gazy v izraelském držení. Begin kritizoval vládnoucí levici za její neschopnost zvýšit přítomnost Izraele na Západním břehu a za omezování soukromých osadnických skupin. Volby vyhrála opět levice, která zůstala u tradiční politiky možnosti kompromisu ohledně okupovaných oblastí výměnou za mír, přičemž jejich politika byla ovlivněna Allonovým plánem (Tessler 2009: 467).

V 80. letech kromě první intifády, která vedla k dohodě z Osla 1993, došlo i k jiným událostem důležitým pro izraelské nárokování si okupovaných územích. Roku 1988 se král Husajn oficiálně vzdal jordánské suverenity nad Západním břehem ve prospěch Palestinského státu. To bylo něco, s čím radikální Izraelci nepočítali, neboť chtěli odsunout palestinské obyvatele okupovaných územích do Jordánka. Jordánské vzdání se Západního břehu sehrálo roli při mírových dohodách v 90. letech (Čejka 2013: 177). Vztah Izraele s Jordánskem se zlepšil v roce 1994, kdy byla uzavřena druhá komplexní smlouva mezi Izraelem

a Arabským státem. Tato dohoda stanovila mezinárodní hranici mezi Jordánskem a Izraelem a urovnala spory týkající se řeky Jordán a Jarmúk (Berry – Philo 2006: 97).

4.3.1 Palestinská autonomie – Západní břeh Jordánu

Mírovém procesem mezi Izraelem a Palestinci jsem se zabývala v podkapitole věnované Pásmu Gazy. V této části práce se tedy už nebudu soustředit na podrobnosti dohody z Osla, ale budu se věnovat jejímu dopadu na Západní břeh Jordánu.

Roku 1995 Jásir Arafat a Jicchak Rabin pokročili k jedné z fází dohody týkající se Západního břehu Jordánu. Ten byl rozdělen do tří oblastí označených písmeny A, B a C (Berry – Philo 2006: 97–98). Hlavním ekonomickým a správním městem se stal Rámaláh a Západní břeh byl rozdělen na tři typy území na základě dohody z Osla. Palestinská národní správa (PNS) získala administrativní a bezpečnostní pravomoc na území typu A, které tvoří 18 procent Západního břehu a skládá se především z městských sídel a větších obcí. Administrativně PNS začalo spravovat území typu B, tedy 22 procent území tvořené z menších obcí a venkovských sídel. Zbýlých 60 procent tvoří území typu C, které přešlo pod plnou administrativní a bezpečnostní kontrolou Izraele (Business Info 2018). Oficiálně začal být Západní břeh řízen PNS, avšak mimo jiné OSN a Mezinárodní soudní dvůr označili toto území za okupované Izraelem (Meron 2017: 260). Dominantní politickou stranou na Západním břehu se stal Fatah.

Jak jsem již zmiňovala výše, premiér Rabin politiku osadnictví po podepsání dohod z Osla 1993 neomezil, naopak ji dále rozvíjel. Ihned po podepsání dohody jeho administrativa spustila plán na budování silničních obchvatů spojujících osady na okupovaných území, především na Západním břehu, přičemž tyto obchvaty byly a jsou přístupné pouze židovským obyvatelům a jednotkám IOS. Silniční obchvaty byly plánovány tak, aby rozdělávaly arabská populační centra a aby bylo pro Izrael lehčí kontrolovat dění na palestinských autonomních územích (Berry – Philo 2006: 96). Jak jsem již zmiňovala výše, po smrti Rabina roku 1995 byl mírový proces započat podepsáním mírové smlouvy z Osla více méně ukončen

a situace se na okupovaných územích se zhoršila. S tím vzrůstala i míra nespokojenosti a roku 2000 vypukla druhá intifáda (Cohen 2006: 689–690).

V reakci na druhou intifádu a její násilnosti Izrael začal roku 2001 pracovat na výstavbě tzv. bezpečnostní bariéry za pravicového premiéra Ariela Šarona. Roku 2002 byla přijatá rezoluce izraelské vlády 2077 o separační bariéře. Jak lze vidět v příloze č. 5, bezpečnostní bariéra přesahuje hranice zelené linie, která tvoří mezinárodně uznávané hranice Izraele (Dolphin 2006: 43). Bariéra je z většiny tvořena ploty a jinými překážkami a z menší části pevnou zdí. Tato bariéra je součástí té, která je budována podél celého Západního břehu Jordánu. Její účel je ochránit Izraelské území od násilných palestinských akcí přicházejících ze Západního břehu Jordánu. Z palestinského pohledu je jejím cílem de facto anektovat část území, které obklopuje. Bezpečnostní bariéra tedy odděluje Izrael od Západního břehu. Problematické však je to, že zahrnuje i izraelské osady na Západním břehu Jordánu, čímž si de facto Izrael zvětšuje své území. Dalším problémem ohledně bariéry je to, že nerozděluje pouze Izraelce od Palestinců, ale také Palestince od Palestinců a průchody jsou pro ně omezené (Cohen 2006: 682–685). Mezinárodní soudní dvůr 9. července 2004 vyložil své stanovisko, které pojednávalo o tom, že výstavba této zdi je v rozporu s mezinárodním právem. Dále také uvedl, že by měl Izrael výstavbu zastavit, demontovat vše doposud postavené a odškodnit Palestince, kteří byli projektem zasaženi. Valné shromáždění OSN 20. července 2004 potvrdilo to, co uvádělo stanovisko a požadovalo, aby Izrael dodržoval právní povinnosti stanovené Mezinárodním soudním dvorem. Proti tomu se postavil Izrael, ale také Spojené státy americké (Falk 2005: 42).

Izrael ospravedlňoval výstavbu bariéry tím, že většina sebevražedných útoků přicházela ze Západního břehu Jordánu, zatímco zcela uzavřené Pásmo Gazy během druhé intifády představovalo téměř zanedbatelnou hrozbu. Kvůli tomu bylo potřeba oddělit co nejvíce Palestinců od Izraelců, což znamenalo vybudování bariéry i v rámci měst. Když je tedy Izrael konfrontován s tím, že bariéra poškozují život Palestinců, odpovídá tím, že odpovědnost za ní mají samotní Palestinci. Kdyby na Izrael neútočili, nebylo by třeba stavět bariéru. Izraelské vlády také tvrdí, že bariéra bude odstraněna v případě, že už nebude potřebná.

K podpoření tohoto argumentu je bariéra stavěna převážně z plotů (Cohen 2006: 691).

Izrael se pokouší o rozšíření své kontroly nad Západním břehem Jordánu za pomoci izraelských osad, ale také usiluje o anexi celého jeho území. To by znamenalo další porušení mezinárodního práva, avšak v souvislosti s administrativou Donalda Trumpa je tato možnost alarmující (Weiss – Shushan 2018: 36). Izrael dodnes silně zasahuje do ekonomické situace Západního břehu a po druhé intifádě můžeme sledovat prudký hospodářský pokles, přičemž mezinárodní pomoc regionu byla omezena po vítězství Hamásu v legislativních volbách roku 2006. Vliv Izraele můžeme dále sledovat např. u pozemní komunikace, kdy mnoho kilometrů silnic jsou pro Palestince nepřístupné, anebo jsou jim přístupné pouze se speciálním povolením od izraelských úřadů. Také se tu nachází více než 50 izraelských kontrolních míst (New World Encyclopedia 2015).

4.4 Jeruzalém

Jeruzalém je důležité duchovní město pro světová náboženství. Staré město, které se nachází ve východní části Jeruzaléma je dnes rozděleno podle náboženského hlediska na tři části – židovskou, křesťanskou a muslimskou. V 19. století zde Židé vytvořili většinu, avšak jejich usazování v Jeruzalémě nebylo nacionalisticky motivované, ale spíše nábožensky. Sionisté preferovali usazování se v oblasti Tel-Avivu (Čejka 2013: 134). Podle plánu OSN na rozdělení Palestiny byl respektován symbolický význam města pro všechna náboženství a Jeruzalém měl být pod mezinárodní správou. To nerespektovalo Jordánsko ani Izrael.

Od vyhlášení nezávislosti roku 1948 do roku 1949 Izrael přesunul téměř všechna svá ministerstva z Tel Avivu do Jeruzaléma a prohlásil ho za své hlavní město tím, že tam přesunul i Kneset, jednokomorový zákonodárný orgán Izraele (Emmett 1996: 238). Uzavřením příměří roku 1949 ukončující první arabsko-izraelskou válku se Východní Jeruzalém dostal pod správu Jordánska a západní část Jeruzaléma pod izraelskou správu, která ho prohlásila za své hlavní

město. V reakci na to bylo ze Starého města vysídleno okolo dvou tisíc židovských obyvatel a bylo zakázáno Židům navštěvovat jejich svatá místa, přičemž přístup ke křesťanským svatým místům zůstal neomezený. A ze Západního Jeruzaléma odešli všichni arabští obyvatelé, což činilo okolo 28 tisíc obyvatel, a jejich domy byly osídleny Izraelci (Galor 2017: 23).

V červnu 1967 v důsledku šestidenní války se dostal Východní Jeruzalém pod správu Izraele, který ho začal celý považovat za své hlavní město. Z mezinárodního hlediska Jeruzalém jako hlavní město Izraele uznán nebyl, což bylo vyjádřeno tím, že většina států ponechala své ambasády v Tel Avivu (Emmett 1996: 239). Izraelská správa zásadně změnila vzhled Jeruzaléma a zejména Starého města. V červnu 1967 bylo k Jeruzalému přidáno 70 km² území Západního břehu Jordánu, na které bylo následně implementováno izraelské právo (B'Tselem 2019). Jedna z nejvýznamnějších změn proběhla krátce po konci šestidenní války, kdy byla zničena čtvrť Mughrabi, která se nacházela naproti Zdi nářků, aby se zde vytvořilo otevřené náměstí s výhledem na zeď. V průběhu dalšího desetiletí se začali Palestinci ze Západního břehu stěhovat do Jeruzaléma, čímž zde zvýšili arabskou populaci o 100 procent. Izrael v reakci na to vystavěl sedm židovských čtvrtí na východním okraji města, aby zabránil připojení Východního Jeruzaléma k palestinskému městskému bloku. Od té doby v této části buduje více židovských obytných zón, čímž si klade nárok na další palestinské oblasti (Galor 2017: 25).

V roce 1980 30. července byl arabský Východní Jeruzalém oficiálně anektován. To bylo provedeno Základním zákonem, který deklaroval Jeruzalém za věčné a nedělitelné hlavní město Izraele. V reakci na to jedenáct ze třinácti zemí přesunulo svou ambasádu z Jeruzaléma do Tel Avivu. Některé země však otevřely v Jeruzalémě své generální konzuláty, včetně USA (Emmett 1996: 239–240). OSN schválilo rezoluci č. 478, která pojednává o tom, že Izrael přijetím zákona o anektování Jeruzalém porušuje mezinárodní právo a že jakákoli aktivita Izraele, jakožto okupující mocnosti, ve Východním Jeruzalémě je neplatná (Galor 2017: 25).

V reakci na druhou intifádu začala být kolem Východního Jeruzaléma a v rámci téměř celého Jeruzaléma budována tzv. bezpečnostní bariéra. Ta je součástí větší bariéry, která je budována podél celého Západního břehu Jordánu a které jsem se více věnovala v podkapitole o Západním břehu. Ve Východním Jeruzalémě bariéra odděluje stejně jako na Západním břehu Palestince od Izraelců, ale hlavně také Palestince od Palestinců jako způsob, jak je lépe kontrolovat (Cohen 2006: 685). Výstavba bariéry ve Východním Jeruzalémě má sociálně-ekonomické a politické důsledky pro místní obyvatelstvo, ale také psychologické, neboť v některých částech omezuje přístup Palestinců, křesťanských i muslimských, ke svatým místům (Galor 2017: 27).

Avšak Izrael začal Palestince ve Východním Jeruzalémě omezovat již od konce šestidenní války. Na rozdíl od jordánské správy Izrael toleroval všechna náboženství, ale i přes to začal být judaismus otevřeně preferován a výstavbou židovských čtvrtí mělo být dosaženo toho, aby judaismus v Jeruzalémě jednoznačně převládal nad ostatními náboženstvími (Čejka 2013: 135). O zvýšení počtu obyvatel židovského vyznání se Izrael snažil již od roku 1967, kdy začal okupovat Východní Jeruzalém. Většina obyvatel měla jordánské občanství, stejně tak jako na Západním břehu Jordánu. Izrael na nově dobyté území rozšířil své právo, avšak nerozšířil izraelské občanství na místní obyvatele. Palestincům v Jeruzalémě byly vydány izraelské průkazy totožnosti, které jim zaručily občanská práva a povinnosti, avšak ne práva politická. Tyto průkazy jsou podmíněné několika skutečnostmi, kvůli kterým někteří obyvatelé Jeruzaléma ztratili své právo na pobyt. Mezi podmínky patří např. pobyt v zahraničí delší než tři roky nebo sňatek s někým, kdo není obyvatelem Jeruzaléma (Ju'beh 2007). Palestinci mají ve Východním Jeruzalémě své neformální sídlo tzv. Orient House⁷, který se stal několikrát předmětem izraelsko-palestinského sporu a v důsledku

⁷ Orient House je budova ve Východním Jeruzalémě, která se roku 1980 stala sídlem organizace Společnosti arabských studií. Po vypuknutí první intifády se její zakladatel Faisal Hussein začal zaměřovat na více politická témata a po skončení první intifády na proces vyjednávání. Tím se Orient House stal hlavní adresou pro palestinské diplomaty a politiky. Izrael odmítl jakoukoli spojitost PNS s Jeruzalémem a tím také Orient House jako její sídlo. Dnes tato budova slouží jako sídlo OOP (Kuttab 2015).

toho byl několikrát uzavřen. To se stalo sídlem OOP a později Palestinské národní samosprávy (Čejka 2013: 137). Zpočátku to fungovalo jako výzkumné centrum a ke konci 70. let se Orient House stal sídlem Fatahu. Časem se Orient House vyvinul v hlavní politický hlas Palestinců ve Východním Jeruzalémě a v určitých otázkách také všech Palestinců na okupovaných územích (Ju'beh 2007).

Politika osidlování byla na území Východního Jeruzaléma implementována bezprostředně po konci šestidenní války. V rámci ní byla zbořena čtvrť Mughrabi, jak jsem již zmiňovala výše, bylo rozhodnuto o přestavbě židovské čtvrti ve východní části Jeruzaléma a byla započata výstavba židovských osad. Výstavba nových židovských čtvrtí byla navrhována tak, aby Jeruzalém nikdy nemohl být oddělen od Izraele. Tento návrh byl schválen vládou Izraele a započalo se s vysídlováním palestinských obyvatel a s výstavbou nových čtvrtí. (Amit – Levit 2011: 71–72). Jak jsem již naznačila výše, Izrael se snažil změnit demografickou, kulturní, ekonomickou situaci v Jeruzalémě, ale také jeho vzhled. Před rokem 1948 bylo 20 procent majetku v Židovské čtvrti Starého města vlastněné Židy. Po roce 1967 bylo odtud vysídleno 5,5 tisíce arabských obyvatel a s vysídlováním arabských obyvatel se pokračovalo i po celém Jeruzalémě (Berry – Philo 2006: 57–58). V Jeruzalémě dnes žije přibližně 850 tisíc lidí, z nichž je 325 tisíc palestinských křesťanů nebo muslimů. Z 500 tisíců židovských obyvatel žije okolo 200 tisíc Židů v osadách ve Východním Jeruzalémě (Abowd 2014: 11).

Izrael již od konce červnové války 1967 usiluje o to, aby mezinárodní společenství uznalo jeho suverenitu nad okupovanými územími. Spojené státy americké, v čele s prezidentem Donaldem Trumpem, jako důležitý aktér mezinárodního systému na konci roku 2017 uznaly Jeruzalém jako hlavní město Izraele. Trump tímto krokem změnil americkou zahraniční politiku vůči Izraeli, která se uplatňovala skoro sedm desetiletí. Odůvodnil to tím, že neuznání Jeruzaléma hlavním městem Izraele nevedlo za celá desetiletí k uzavření míru, a tak je potřeba tento vzorec změnit. Také zmínil, že bude pracovat na mírovém plánu, který bude výhodný jak pro Izraelce, tak Palestince (Landler 2017). V polovině roku 2018 USA přesunuly svou ambasádu z Tel Avivu do Jeruzaléma. Uznáním Jeruzaléma za hlavní město Izraele a následným přesunutím ambasády

USA zásadně změnilly mezinárodní konsenzus ohledně izraelských aktivit na okupovaných územích, který je platný od roku 1967 (Lynch 2018).

4.5 Golanské výšiny

Golanské výšiny jsou hornatou oblastí s bohatými zdroji vody nacházející se na jihu Sýrie, severu Izraele a jihovýchodě Libanonu, čímž představuje významný strategický bod. Během šestidenní války Izrael obsadil 1 250 ze celkových 1 750 km². Po jomkipurské válce bylo Sýrii navraceno území, které Izrael získal během války roku 1973 a 100 km² okupovaného území od roku 1967, což přispělo ke konečnému uzavření příměří mezi Izraelem a Sýrií (Mara'i – Halabi 1992: 78). Dodnes se však Izrael nevzdal zbylých 1 150 km² a z mezinárodního pohledu je území Golanských výšin stále považované za okupované i přesto, že Izrael Golany v roce 1981 de facto anektoval.

Golanské výšiny byly také ovlivněny vznikem židovského státu a následnými palestinskými uprchlickými vlnami. V době před šestidenní válkou na Golanských výšinách žilo okolo 148 tisíc lidí z nichž většinu tvořili sunnitští muslimové, ale byly zde i náboženské menšiny křesťanů a zejména Drúzů, kteří tvořili 6 procent z celkového počtu obyvatel Golanských výšin a žili především v severních částech. Dále se zde nacházely etnické menšiny Arménů, Čerkesů a Kurdů. V té době zde bylo také okolo 10 tisíc palestinských uprchlíků z roku 1948 (Fakhr 2000: 5–6). Když během šestidenní války 1967 Izrael obsadil přibližně 70 procent území Golanských výšin, dostalo se pod jeho správu okolo 130 tisíc obyvatel Golanských výšin. Izraelská okupace během prvního měsíce způsobila vylidnění oblastí na Golanských výšinách, přičemž zde zůstalo okolo 6,5 tisíce obyvatel v celkem šesti obcích. Odchod obyvatel byl způsoben jak válkou, tak psychologickým nátlakem ze strany Izraele (Mara'i – Halabi 1992: 78–79). Naprostá většina emigrujících obyvatel z Golanských výšin se přesunula do Sýrie a dvě třetiny z nich se usídlily kolem Damašku (Fakhr 2000: 7).

Přístup Izraele k okupaci Golanských výšin se v mnohém lišil od okupace ostatních regionů po šestidenní válce 1967. Od začátku okupace bylo jasné, že

Izrael má v úmyslu ponechat Golanské výšiny pod svou správou. Syrské zákony byly okamžitě nahrazeny izraelskou militantní správou, což bylo odlišné od zacházení s Pásmem Gazy a Západním břehem Jordánu, kde byly místní zákony alespoň částečně dodržovány. Izrael zasahoval do místních samospráv, kam sám dosazoval členy vedení obcí. Důkazem toho, že Izrael plánoval dlouhodobě okupovat toto území byl také fakt, že již pár týdnů po skončení války zde byla vystavěna první osada v rámci osadnické politiky Izraele. V roce 1975 byl dokončen plot ohraničený minovými poli, který odděluje Golanské výšiny od Sýrie (Mara'i – Halabi 1992: 80–81). Jak jsem již zmínila výše, izraelská politika osadnictví zde byla aplikována hned první měsíc po konci šestidenní války, kdy labouristická strana 10. července 1967 rozhodla o výstavbě osady Merom Golan na Golanských výšinách (Fakhr 2000: 7). Dnes je zde vystavěno 34 osad s celkovým počtem 23 tisíc obyvatel, kteří zde profitují z bohatých přírodních zdrojů a úrodné půdy (Al-Marsad 2019).

Izrael podporoval etnickou komunitu Drúzů, kteří se v důsledku izraelské okupace a následným odchodem obyvatel stali většinou. Jako nearabští obyvatelé Golan se stali favorizovanou skupinou a Izrael doufal, že Drúzové poté pozitivně přijmou a podpoří anexi Golanských výšin. Dalším nástrojem Izraele pro získání podpory pro anexi byla oblast vzdělávání. Prostřednictvím škol a univerzit se Izrael snažil získat kontrolu nad obyvateli Golanských výšin, neboť většina obyvatel byla tvořena mladšími generacemi a tím i vzdělávací systém generoval nejvíce pracovních pozic. Arabské kurikulum bylo nahrazeno izraelským a celý vzdělávací systém byl integrován do izraelského systému. Studenti se tak brzy naučili plynule hebrejsky a izraelským hodnotám, čímž se přiblížili k tomu, že by v budoucnu přijali izraelské občanství (Tarabieh 1995: 43–45).

V roce 1977 se k moci dostala politická strana Likud a ta začala s intenzivním plánem na anektování Golanských výšin. Vláda začala vyvíjet tlak na místní obyvatele, aby se přihlásili k izraelskému občanství, čímž by bylo lehčí celou oblast anektovat. Izrael začal propojovat občanské příslušenství s každodenním životem v tom smyslu, že např. ten kdo neměl izraelský občanský průkaz, neobdržel řidičský průkaz. Určité výhody obdrželi ti, kteří souhlasili s izraelskou

okupací. Bylo jim umožněno platit nižší daně anebo dostali vyšší vodní kvóty. V té době vzrůstala vlna odporu vůči Izraeli, která se začala objevovat na začátku 70. let, a vzrůstal počet demonstrací a protestů (Mara'i – Halabi 1992: 82–83). Navzdory tomu byl 14. prosince schválen zákon o anektování Golanských výšin. Obyvatelé Golan na to reagovali pokračujícími stávkami a demonstracemi, které 14. února 1982 vygradovaly v generální stávku, která trvala dalších šest měsíců. Izraelská armáda na to reagovala odříznutím obcí od zbytku světa a intenzivnějším vnučováním izraelského občanství. Stávka byla ukončena později roku 1982, kdy se úřady dohodly, že nebudou nadále vnucovat občanům golanských obcí izraelské občanství. Syřané Golanských výšin jsou stejně jako Palestinci Východního Jeruzaléma oficiálně klasifikováni jako obyvatelé Izraele bez občanství, přičemž jejich občanství je nedefinováno (Tarabieh 1995: 45).

Izraelská okupace neovlivnila pouze politickou sféru Golanských výšin, ale také ekonomickou. Hlavní položkou hospodářství Golan bylo vždy zemědělství. Izrael začal využívat golanské pozemky jako vojenské oblasti, a tím ztratili Drúzové přes polovinu své zemědělské půdy, čímž byl ekonomický růst pozastaven. Politika osadnictví měla také negativní dopad na hospodářství této oblasti, kdy se stalo neoficiální politikou Izraele neprodávat půdu na Golanských výšinách jiným lidem nežli Židům (Journal of Palestine Studies 1987: 137–138).

Důležitost vodní politiky Izraele by se dala srovnat s důležitostí té bezpečnostní, neboť většina území Izraele se nachází v oblastech s velmi malými srážkami až na severní oblast Golanských výšin, která má dostatečné množství zásob vody. S přílivem obyvatel do Izraele se také zvyšovalo zemědělství a tím i potřeba zajištění vody, jež se stala jednou z nejdůležitějších národních politik. V prvních desetiletí existence Izraele tak zajištění bezpečnosti bylo stejně důležité jako zajištění zdroje vody. Obě tyto politiky spolu souvisely, což se odráželo ve vztahu Izraele s Jordánskem a Sýrií, neboť obě země disponovaly důležitými vodními zdroji. Později se Izrael stal díky úspěšné vodohospodářské politice nezávislým na dovážení potravin (Tal 2017: 27–28). Na Golanských výšinách se nachází jeden ze tří zdrojů pitné vody pro Izrael a zároveň je to nejbohatší a největší zdroj. Z hor v blízkosti Galilejského jezera vedou důležité prameny,

které ústí do jezera a řeky Jordán. Vodní zdroje Golan jsou důležité pro Izrael jak z hlediska jeho samotné existence, tak z hlediska rozvoje (Webb 2019).

Z ekonomického hlediska jsou Golanské výšiny důležité i kvůli nalezištím ropy a zemního plynu, na jejichž průzkum má od izraelské vlády exkluzivní licenci izraelská firma Afek Oil and Gas Ltd. Tato firma byla také vybrána jako vedoucí dodavatel pro provádění vrtů a produkce pitné vody (PR Newswire 2016). První licence na průzkum zdrojů ropy s rozsahem 395 km² byla udělena v roce 2013 společnosti Genie Energy, jejíž dceřinou společností je Afek Oil and Gas Ltd. Izrael využil situace, kdy se nemusel obávat reakce Sýrie, neboť ta byla roku 2011 dezintegrována (Jordan 2015: 3). V roce 2015 bylo potvrzeno, že se na Golanských výšinách ropa nachází, ale existovaly obavy o znečištění životní prostředí a Galilejského jezera, jež je hlavním zdrojem pitné vody v Izraeli. Izrael by těžebním těchto zdrojů vyřešil svou dlouhodobou závislost na nestabilních anebo vzdálených energetických zdrojů (The Economist 2015). Vývoz ropy z Golanských výšin představuje překážku v celém tomto procesu započatém roku 2013 a to kvůli mezinárodně neuznané izraelské anexi roku 1981. Tato situace by se však mohla v budoucnu změnit v návaznosti na politicky významný krok USA.

Donald Trump v březnu roku 2019 uznal izraelskou anexi Golanských výšin z roku 1981, čímž narušil mezinárodní konsenzus stejně jako v případě Jeruzaléma. Tento krok je vnímán jako snaha podpořit premiéra Benjamin Netanjahu ve volbách, které byly plánované na 9. dubna 2019 (Rampton 2019). K jeho podpoře byla administrativa Donalda Trumpa motivovaná příjmy z těžby ropy, jejíž průzkum v oblasti Golan je sponzorovaný USA. To se odráželo v návrhu zákona souvisejícím s uznáním izraelské suverenity nad Golanskými výšinami. Návrh zahrnuje americko-izraelské projekty na výzkum a rozvoj průmyslu v oblasti (Webb 2019).

5 Závěr

V úvodu této práce jsem si položila dvě otázky, na které jsem se v průběhu jejího zpracování pokoušela odpovědět. Co tedy vedlo Izrael k zabránění území Sinajského poloostrova, Pásmu Gazy, Západního břehu Jordánu, Východního Jeruzaléma a Golanských výšin? Hlavním motivem šestidenní války byla především bezpečnost. Červnovou válkou 1967 Izrael získal řadu důležitých bezpečnostních a strategických výhod oproti okolním arabským státům. Kontrolou Golanských výšin a Západního břehu Jordánu Izrael získal lépe ubránitelné hranice než tvořila zelená linie, kterou byl ohraničen od roku 1949. Nové hranice byly tvořeny terénem, který ho lépe chránil sám o sobě. Získáním těchto území tak Izrael prudce zlepšil svou bezpečnostní situaci, neboť se ocitl v bezprecedentní blízkosti hlavních měst nepřátelských arabských zemí a byla vytvořena nárazníková zóna mezi Izraelem a jeho nepřáteli. Také se tím zvětšila vzdálenost oblastí s největší koncentrací izraelských obyvatel od okolních arabských států. Po válce se tedy poprvé dostaly do ohrožení arabské státy a ne Izrael. Izrael po válce v roce 1967 získal mimo bezpečnosti také strategickou výhodu, neboť měl více času na případnou vojenskou reakci. Šestidenní válka měla významný psychologický vliv, neboť se rozlohou relativně malý Izrael více méně svépomocí ubránil okolním arabským státům a zároveň nabyl nová území, která trojnásobně zvětšila jeho rozlohu.

A jakou roli hrají nebo hrála jednotlivá území pro Izrael z perspektivy bezpečnostní, strategické, symbolické a ekonomické? Bezprostředně po konci války roku 1967 měla všechna nově nabytá území pro Izrael především bezpečnostní, strategický nebo symbolický význam. V následujících letech se význam některých z nich projevil i v ekonomické rovině jako jsou např. Golanské výšiny nebo Západní břeh Jordánu.

Jedním z cílů šestidenní války, která vypukla v červnu roku 1967, bylo znovuzískání přístupu do Tiranského průplavu. Ten Egypt před válkou uzavřel, což Izrael označil za casus belli, neboť mu tím bylo znepřístupněno jediné vstupní místo do Rudého moře. Izrael během války dobyl přístavní město na jihu Sinaje

Šarm aš-Šajch, čímž znovu průliv otevřel. Okupací Sinaje se dostal do bezprostřední blízkosti Suezskému průplavu, který představuje mezinárodně důležitý strategický bod, což připoutalo více mezinárodní pozornosti na blízkovýchodní konflikt. Mimo to se dostal do blízkosti Káhiry, čímž získal bezprecedentní bezpečnostní a strategickou výhodu, neboť Egypt byl v čele izraelsko-arabských válek a nejobávanějším nepřítelem Izraele. Zisk Sinaje měl také psychologický efekt na obyvatele Izraele. Sinajský poloostrov má rozlohu několikanásobně větší než samotný Izrael a zisk takového území na úkor svého nepřítele dodalo Izraelcům pocit neporazitelnosti. Sinaj má také symbolický význam, neboť se zde nacházejí některá svatá místa judaismu jako je např. hora Sinaj.

V dalších letech začal Izrael území Sinajského poloostrova využívat k vyjednávání míru s Egyptem. Levicové vlády, které v Izraeli držely moc nepřetržitě od konce šestidenní války do roku 1977, vždy uvažovaly o možném uzavření kompromisu mezi mírem a navrácením určitého území. Jicchak Rabin jako premiér poprvé otevřeně mluvil o vrácení území za mír. Když byl v pozici premiéra vystřídán roku 1977 prvním pravicovým premiérem, pozice Izraele se k již započatým mírovým jednáním nezměnila a roku 1979 byl uzavřen první mír s arabskou zemí. Dohody z Camp Davidu obsahovaly izraelský souhlas se stažením se ze Sinaje výměnou za bezpečnost zaručenou demilitarizací Sinaje, zaručením otevřeného Tiranského průplavu a svobodného přístupu do Suezského průplavu. V rámci dohod egyptský prezident Anvar as-Sadat mimo jiné souhlasil s okupací Pásma Gazy a uznal právo na existenci Izraele.

Okupací Sinajského poloostrova Izrael výrazně zvýšil svou bezpečnost a získal přístup do strategicky důležitých míst nejen pro obchod, jako je Suezský či Tiranský průplav. Sinaj se také stal předmětem mírových jednání, díky kterým Izrael uzavřel mír se svým nejobávanějším arabským nepřítelem a upevnil své vztahy s vysoce důležitým spojencem, kterým jsou USA.

Okupací Pásma Gazy získal Izrael další území na úkor svého nepřítele, Egypta. Avšak jeho okupace nebyla primárním cílem šestidenní války, neboť se na jeho území nacházelo velké množství palestinských uprchlíků z první arabsko-izraelské

války 1948, kteří v době před šestidenní válkou tvořili 60 procent z celkového počtu obyvatel Pásma Gazy. Trvalé zabránění území Pásma Gazy a Západního břehu Jordánu bylo podporováno zejména silně věřícími Izraelci v souvislosti s vytvořením biblické Země izraelské. Toto území vždy představovalo zejména bezpečnostní hrozbu, určitou dobu podporovanou Egyptem, a jeho okupací se podařilo tuto hrozbu zmírnit eliminací teroristických útoků na Izrael. Pro Izrael se Pásmo Gazy stalo problematickým územím kvůli silné palestinské identitě, velkému počtu palestinských uprchlíků, silnému odporu vůči Izraeli a velmi špatné ekonomické situaci, která zde přetrvává už od doby egyptské správy. Okupací získal Izrael kontrolu nad místními vodními zdroji a elektrickou sítí. Pásmo Gazy se stalo důležitým místem odbytu izraelského zboží.

Odpor můžeme sledovat v rámci aktivit LFOP, Fatah a později také Hamásu. V roce 1987 vypukla první intifáda, která vedla k vůbec první dohodě mezi Izraelem a Palestinci. Dohoda z Osla 1993 dala Palestincům autonomii, ale Izrael si i tak ponechal kontrolu nad určitými oblastmi a k míru na území Pásma Gazy de facto nikdy nedošlo. V reakci na vypuknutí druhé intifády roku 2000 se Izrael z Pásma Gazy roku 2005 stáhl, neboť Pásmo Gazy představovalo pro Izrael ekonomickou a vojenskou zátěž. Boj proti místní nadvládě Hamásu, která vyhrála legislativní volby roku 2006, můžeme sledovat dodnes. Izrael začátkem roku 2019 opět začal bombardovat Pásmo Gazy v reakci na odpálené rakety směrem k Tel Avivu i přesto, že Hamás zodpovědnost za rakety nepřevzal.

Okupace Západního břehu Jordánu má důležitý symbolický význam pro věřící Izraelce, neboť je to oblast dvou židovských biblických království a nachází se zde mnoho svatých míst judaismu, které byly pro Židy během jordánské správy uzavřené. Tudíž o toto území měli zájem především pravicoví izraelští politici, kteří stále požadují anexi celé oblasti Judey a Samáří. Mezi tyto extremistické politiky patří také současný předseda vlády Benjamin Netanjahu, který je v postu již od roku 2009 a tuto rétoriku použil i v kampani pro volby 2019.

Zpočátku byl Západní břeh využíván především v souvislosti s bezpečností. Podle Allonova plánu se ihned po červnové válce se stal cílem izraelské politiky osadnictví, která eskalovala zejména za pravicových vlád, a dnes se na Západním

břehu koncentruje nejvíce izraelských osad ze všech okupovaných územích. Tyto osady začaly hrát také důležitou ekonomickou roli, a tím se stávají pro Izrael důležitější. Výstavbou bezpečnostní bariéry je začal Izrael de facto anektovat, čímž také začal posouvat své hranice za zelenou linii, která tvoří mezinárodně uznávanou hranici Izraele od roku 1949.

Město Jeruzalém představuje symbolicky významné místo pro tři světová náboženství. Svatá místa se nacházejí především ve Starém Městě a jeho okolí ve Východním Jeruzalémě. Židům byl za jordánské správy odepřen přístup k nábožensky významným místům judaismu, mezi které patří např. Zed' nářků. Tudíž okupace Východního Jeruzaléma měla pro věřící Izraelce důležitý symbolický význam. Podle plánu OSN na rozdělení Palestiny z roku 1947 měl být Jeruzalém pod mezinárodní správou. To však nikdy nebylo respektováno, a když se po šestidenní válce dostal Východní Jeruzalém pod izraelskou správu, byl Jeruzalém znovu sjednocen a prohlášen hlavním městem Izraele. Mezinárodní společenství na to reagovalo ponecháním svých ambasád v Tel Avivu, čímž zdůraznilo svůj nesouhlas a dodnes ho většina států považuje za okupované území i přesto, že ho Izrael roku 1980 přijetím Základního zákona oficiálně anektoval. Izrael již od prohlášení Jeruzaléma za své hlavní město usiluje i o jeho mezinárodní uznání. Nedávné události mají potenciál změnit mezinárodní konsenzus ohledně Jeruzaléma, neboť důležitý aktér mezinárodního systému, USA, na konci roku 2018 přesunul svou ambasádu z Tel Avivu do Jeruzaléma a tím ho uznal za hlavní město Izraele.

V případě Jeruzaléma bylo již od konce červnové války jasné, že s jeho navrácením izraelské vlády nepočítají na rozdíl od ostatních okupovaných územích, se kterými levicové vlády kalkulovaly v kontextu uzavření míru. Jeruzalém se začal pod okupační správou měnit do takové podoby, aby jeho navrácení nebylo možné. Izrael se snažil změnit demografickou podobu Jeruzaléma tak, aby židovský element jednoznačně převládal, ale také měnil jeho fyzický vzhled. Toho dosáhl výstavbou bezpečnostní bariéry a židovských čtvrtí ve Východním Jeruzalémě, kde dominovali Arabové, ale také určitými politikami, které znesnadňovaly Palestincům život.

Bezpečnostní bariéra v Jeruzalémě od sebe neodděluje pouze Izraelce a Palestince, ale také Palestince od Palestinců. Izrael tím sleduje posílení své bezpečnosti v reakci na teroristické útoky na Izraelce v souvislosti s vypuknutím druhé intifády roku 2000. Mimo to tím získává větší kontrolu nad místními Palestinci a znesnadňuje jim život v Jeruzalémě.

Golany mají výhodnou strategickou polohu, neboť se nacházejí na rozhraní Libanonu, Sýrie a Izraele. Jejich dobytím si tak Izrael výrazně zvýšil svou bezpečnost, neboť tím získal území pro obranu severního Izraele a dostal se pouze 60 km od Damašku a díky hoře Hermon získal více možností, jak shromažďovat informace o dění na území Sýrie. Mimo to jejich okupací získal důležité vodní zdroje, které Izrael potřebuje pro rozvoj svého území. Stejně jako v případě Sinaje a Egypta, část Golanských výšin byla využita během jednání se Sýrií roku 1974 po jomkipurské válce.

Již od začátku okupace byly Golany důležitou součástí Izraele, což se projevovalo intenzivním zapojováním Izraele do záležitostí místních obyvatel. Území Golanských výšin se stalo cílem izraelské politiky osídlení, přičemž dnes se na jejich území nachází 34 izraelských osad s celkovým počtem 23 tisíc obyvatel. V 70. letech zde byl vystavěn plot, který odděluje Izrael od Sýrie a má bezpečnostní funkci. V poslední době se význam Golanských výšin zvyšuje také v hospodářské sféře, kvůli nalezištím ropy. Izrael nad těmito surovinami společně s vodními zdroji převzal plnou kontrolu, což je z mezinárodního hlediska problematické. Tím se tedy Golany stávají pro Izrael nepostradatelné z pohledu strategického a bezpečnostního, kvůli jeho poloze a nalezištím vody. Z perspektivy ekonomické jejich význam výrazně roste díky úrodné půdě, a především nalezištím ropy. Donald Trump uznal izraelskou svrchovanost nad Golanskými výšinami. To může Izraeli pomoci k docílení toho, o co se pokouší od roku 1967, tedy mezinárodní uznání všech okupovaných území jako jeho integrální součástí.

Sinajský poloostrov má tedy jednoznačně strategický a bezpečnostní význam pro Izrael. Je důležitý z hlediska přístupu do Rudého moře přes Tiranský průplav a byl využit k uzavření míru s Egyptem. Tento mír obsahoval podmínky zajišťující Izraeli bezpečnost. Pásmo Gazy je také území, ze kterého se Izrael stáhl ve

prospěch svých zájmů. Avšak ne v plné míře a stále si zde ponechává určitou kontrolu, neboť tím zajišťuje svou bezpečnost. Výstavbou izraelských osad na Západním břehu Jordánu Izrael sledoval zvýšení své bezpečnostní situace, avšak tyto osady se časem staly důležitou součástí izraelské ekonomiky. Jeruzalém má a měl pro Izrael vždy jednoznačně symbolický význam. Nakonec Golanské výšiny mají důležitý bezpečnostní a strategický význam s ohledem na jejich polohu a zásoby vodních zdrojů. Od roku 2015 se zvyšuje jejich ekonomický význam, neboť zde byly nalezeny zásoby ropy, na jejichž výzkumu v současné době Izrael spolupracuje s USA.

Seznam použité literatury

Abowd, T. P. (2014). *Colonial Jerusalem: The Spatial Construction of Identity and Difference in a City of Myth, 1948-2012* (Syracuse: Syracuse University Press).

Al Jazeera (2019). *Israel launches Gaza air attacks after rockets fired at Tel Aviv*. 15. 3. 2019 (<https://www.aljazeera.com/news/2019/03/israeli-launches-gaza-strikes-rockets-fired-tel-aviv-190314233115842.html>, 7. 4. 2019).

Alimi, E. Y. (2007). The Israeli Political Arena and Palestinian Contention: The Case of the 'First' Intifada. *British Journal of Political Science* 37 (3), s. 433–453.

Al-Marsad (2019). *Illegal settlements* (<http://golan-marsad.org/topic/illegal-settlements>, 1. 4. 2019).

Amit, Z. – Levit, D. (2011). *Israeli Rejectionism: A Hidden Agenda in the Middle East Peace Process* (London: Pluto Press).

Asfour H. (2018). Withdrawing from the Oslo Accords: The Day After. *Palestine-Israel Journal of Politics, Economics & Culture* 23 (2/3), s. 67–72.

Azoulay, A. – Ophir, A. (2012). Abandoning Gaza. In: Svirsky, M. – Bignall, S., *Agamben and Colonialism* (Edinburgh: Edinburgh University Press), s. 178–203.

B'Tselem (2019). *East Jerusalem*. 27. 1. 2019 (<https://www.btselem.org/jerusalem>, 3. 4. 2019).

Bar On, M. (2012). *Moshe Dayan* (New Haven: Yale University Press).

Bass, W. (2015). *A Surprise Out of Zion? Case Studies in Israel's Decisions on Whether to Alert the United States to Preemptive and Preventive Strikes, from Suez to the Syrian Nuclear Reactor* (Santa Monica: RAND Corporation).

BBC (2011). *Profile: Fatah Palestinian movement*. 16. 6. 2011 (<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-13338216>, 22. 4. 2019).

- Berry, M. – Philo, G. (2006). *Israel and Palestine: Competing Histories* (London: Pluto Press).
- Business Info (2018). *Palestina: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled*. 10. 10. 2018 (<https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/palestina-zakladni-charakteristika-teritoria-18375.html>, 1. 3. 2019).
- Butler, L. (2009). A Gaza Chronology 1948–2008. *Journal of Palestine Studies* 38 (3), s. 98–121.
- CIA (2019). *Gaza Strip*. 14. 2. 2019 (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gz.html>, 1. 3. 2019).
- Cohen, S. E. (2006). Israel's West Bank Barrier: An Impediment to Peace? *Geographical Review* 96 (4), s. 682–695.
- Čejka, M. (2013). *Izrael a Palestina. Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu* (Brno: Barrister & Principal).
- Čt24 (2010). *Mírová dohoda z Osla byla výraznou nadějí na mír ve Svaté zemi*. 8. 9. 2010 (<https://ct24.ceskatelevize.cz/archiv/1441756-mirova-dohoda-z-osla-byla-vyraznou-nadeji-na-mir-ve-svate-zemi>, 26. 3. 2019).
- Dolphin, R. (2006). *The West Bank Wall. Unmaking Palestine* (London: Pluto Press).
- Emmett, Ch. F. (1996). The Capital Cities of Jerusalem. *Geographical Review* 86 (2), s. 233–258.
- Fakhr, S. A. (2000). Voices from the Golan. *Journal of Palestine Studies* 29 (4), s. 5–36.
- Falk, R. A. (2005). The ICJ Ruling on Israel's Security Wall. *The American Journal of International Law* 99 (1), s. 42–52.

Filiu, J. P. (2014). The Twelve Wars on Gaza. *Journal of Palestine Studies* 44 (1), s. 52–60.

Galor, K. (2017). *Finding Jerusalem. Archaeology between Science and Ideology* (Berkeley: University of California Press).

Greenstein, R. (2019). Colonialism, Apartheid and the Native Question: The Case of Israel/Palestine. In: Satgar, V., *Racism After Apartheid. Challenges for Marxism and Anti-Racism* (Johannesburg: Wits University Press), s. 75–95.

Harms, G. – Ferry, T. M. (2012). *The Palestine-Israel Conflict. A Basic Introduction* (London: Pluto Press).

Hroub, K. (2010). *Hamas. A Beginner's Guide* (London: Pluto Press).

Jerusalem Center for Public Affairs (2019). *The Danger to the Jewish and Christian Holy Places in Case of a Division* (<http://jcpa.org/preface-delusions-division/danger-jewish-christian-places/>, 20. 3. 2019).

Jewish Virtual Library (2005). *West Bank Security Fence: Fence Route Map* (<https://www.jewishvirtuallibrary.org/west-bank-security-fence-route-map>, 10. 4. 2019).

Jordan, R. (2015). World of Oil and Gas. Exploration. *World Oil* 26. 1. 2015, s. 3.

Journal of Palestine Studies (1987). *The Golan Heights: Twenty Years After* 17 (1), s. 136–143.

Ju'beh, N. (2007). East Jerusalem: 40 Years of Occupation. *Palestine-Israel Journal of Politics, Economics & Culture* 14 (1).

Kattan, V. (2009). *From Coexistence to Conquest. International Law and the Origins of the Arab-Israeli Conflict, 1891-1949* (London: Pluto Press).

Kutěj, L. (2014). Izraelská konceptualizace hájitelnosti hranice. Čas pro změnu? *Obrana a strategie* 14 (1), s. 77–92.

Kuttab, D. (2015). Jerusalem's Orient House a symbol of Palestinian struggle. *Al-Monitor*. 25. 10. 2015 (<https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/10/orient-house-first-intifada-palestine-closed.html>, 22. 4. 2019).

Landler, M. (2017). Trump Recognizes Jerusalem as Israel's Capital and Orders U.S. Embassy to Move. *The New York Times*. 6. 12. 2017 (<https://www.nytimes.com/2017/12/06/world/middleeast/trump-jerusalem-israel-capital.html>, 9. 4. 2019).

Lynch, S. (2018). Trump's Jerusalem embassy move exposes political naivety. *The Irish Times*. 14. 5. 2018 (<https://www.irishtimes.com/news/world/middle-east/trump-s-jerusalem-embassy-move-exposes-political-naivety-1.3495201>, 9. 4. 2019).

Machairas, D. (2017). The strategic and political consequences of the June 1967 war. *Cogent Social Sciences* 2017 (3), s. 1–9.

Mara'i, T. – Halabi, U. R. (1992). Life under Occupation in the Golan Heights. *Journal of Palestine Studies* 22 (1), s. 78–93.

Masalha, N. (2003). *The Politics of Denial. Israel and the Palestinian Refugee Problem* (London: Pluto Press).

Meron, T. (2017). The West Bank and International Humanitarian Law on the Eve of the Fiftieth Anniversary of the Six-Day War. *The American Journal of International Law* 111 (2), s. 357–375.

Natil, I. (2012). Hamas: Between Militarism and Governance. In: Darweish, M. – Rank, C. – Giles, S., *Peacebuilding and Reconciliation. Contemporary Themes and Challenges* (London: Pluto Press), s. 166–182.

- New World Encyclopedia (2015). *West Bank*. 27. 6. 2015 (http://www.newworldencyclopedia.org/entry/West_Bank#Demographics, 1. 3. 2019).
- PR Newswire (2016). *Afek Initiates Water Resource Development Work in Israel's Golan Heights*. 19. 9. 2016.
- Qumsiyeh, M. B. (2004). *Sharing the Land of Canaan* (London: Pluto Press).
- Rampton, R. (2019). Trump says he made Golan Heights decision after a quick history lesson. *Reuters*. 6. 4. 2019 (<https://www.reuters.com/article/us-usa-trump-israel/trump-says-he-made-golan-heights-decision-after-a-quick-history-lesson-idUSKCN1RI0N7>, 9. 4. 2019).
- Reiter, Y. (2009). *National Minority, Regional Majority: Palestinian Arabs Versus Jews in Israel* (Chapel Hill: Syracuse University Press).
- Roy, S. (2007). *Failing Peace* (London: Pluto Press).
- Shitrit, L. B. – Jaraba, M. (2015). Israel's Strategy toward the Sinai Peninsula: Continuity and Change. *Al Jazeera Centre for Studies* 12. 2. 2015, s. 1–7.
- Shlaim, A. (1987). Britain and the Arab-Israeli War of 1948. *Journal of Palestine Studies* 16 (4), s. 50–76.
- Shlaim, A. (1990). The Rise and Fall of the All-Palestine Government in Gaza. *Journal of Palestine Studies* 20 (1), s 37–53.
- South Asian Studies (2014). Operation Cast Lead-Zion Fascism at Its Best. *A Research Journal of South Asian Studies* 29 (2), s. 691–700.
- Staff, T. – AP (2018). World Bank report warns Gaza Strip economy is in 'free fall'. *Times of Israel*. 25. 9. 2018 (<https://www.timesofisrael.com/world-bank-report-warns-gaza-strip-economy-is-in-free-fall/>, 1. 3. 2019).

- Tal, A. (2017). The Evolution of Israeli Water Management: the Elusive Search for Environmental Security. In: Cahan, J. A., *Water Security in the Middle East. Essays in Scientific and Social Cooperation* (London: Anthem Press), s. 125–143.
- Tarabieh, B. (1995). Education, Control and Resistance in the Golan Heights. *Middle East Report* (194/195), s. 43–47.
- Tessler, M. (2009). *A History of the Israeli-Palestinian Conflict* (Bloomington: Indiana University Press).
- The Economist (2015). *Black Gold under the Golan*. 7. 11. 2015 (<https://www.economist.com/middle-east-and-africa/2015/11/07/black-gold-under-the-golan>, 10. 4. 2019).
- Tristram, P. (2017). The Sinai Peninsula From Ancient Times to Today. *Thought Co.* 18. 8. 2017 (<https://www.thoughtco.com/sinai-peninsula-in-egypt-2353528>, 28. 2. 2019).
- Tuitel, R. (2014). The Future of the Sinai Peninsula. *Connections: The Quarterly Journal* 13 (2), s. 79–92.
- UK Government (2011). Provisional frontiers of the Palestine partition according to the Palestine Royal Commission (Peel report). *Palestine Partition Committee report 1938* (<https://commons.wikimedia.org/wiki/File:PeelMap.png>, 22. 4. 2019).
- Usher, G. (1999). *Dispatches From Palestine. The Rise and Fall of the Oslo Peace Process* (London: Pluto Press).
- Webb, W. (2019). With Oil, Water and Iran as Targets, US on Brink of Recognizing Israeli Sovereignty Over Golan Heights. *MintPress News*. 27. 2. 2019 (<https://www.mintpressnews.com/new-bill-recognizing-israel-sovereignty-golan-greenlight-joint-us-israeli-oil-operations/255672/>, 10. 4. 2019).

Weiss, P. – Shushan, D. (2018). Israeli Annexation of the West Bank Would Violate International Law. *Palestine-Israel Journal of Politics, Economics & Culture* 23 (4), s. 36–38.

White, B. (2014). *Israeli Apartheid* (London: Pluto Press).

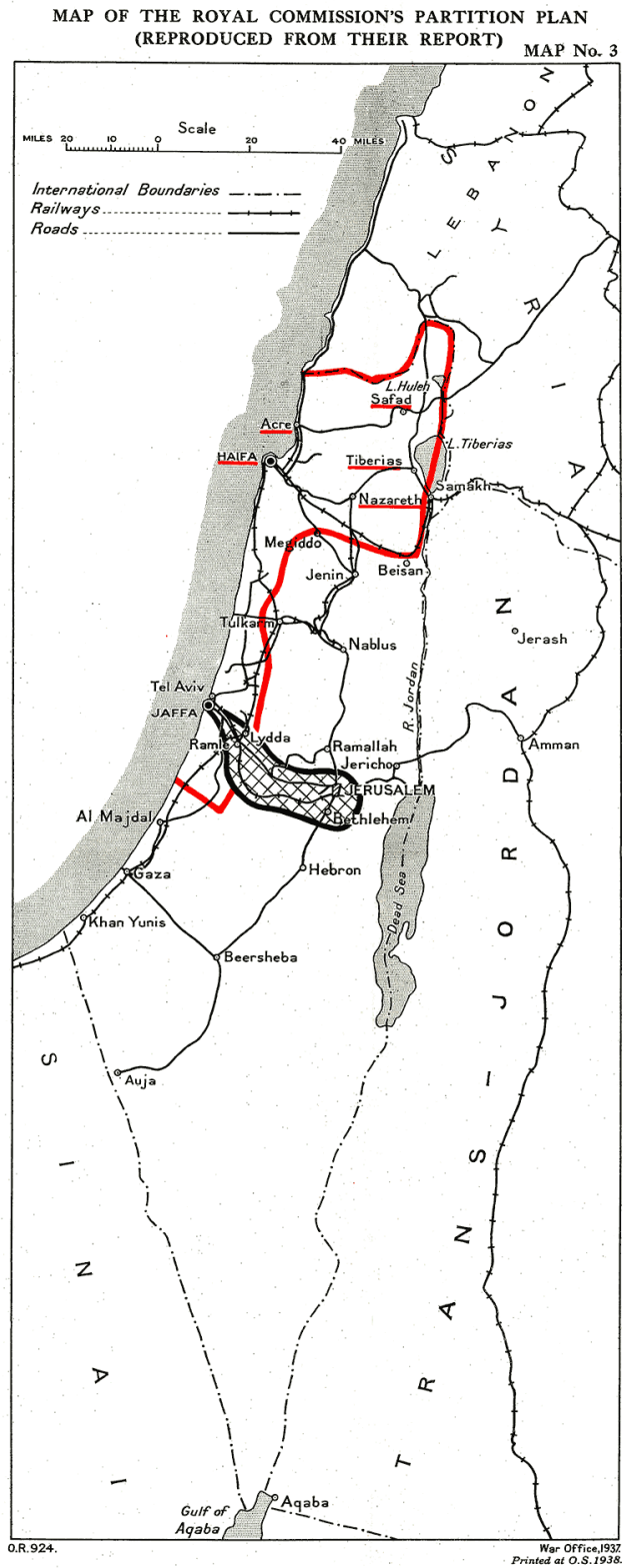
World Population Review (2018). *Israel* (<http://worldpopulationreview.com/countries/israel-population/>, 28. 2. 2019).

Resumé

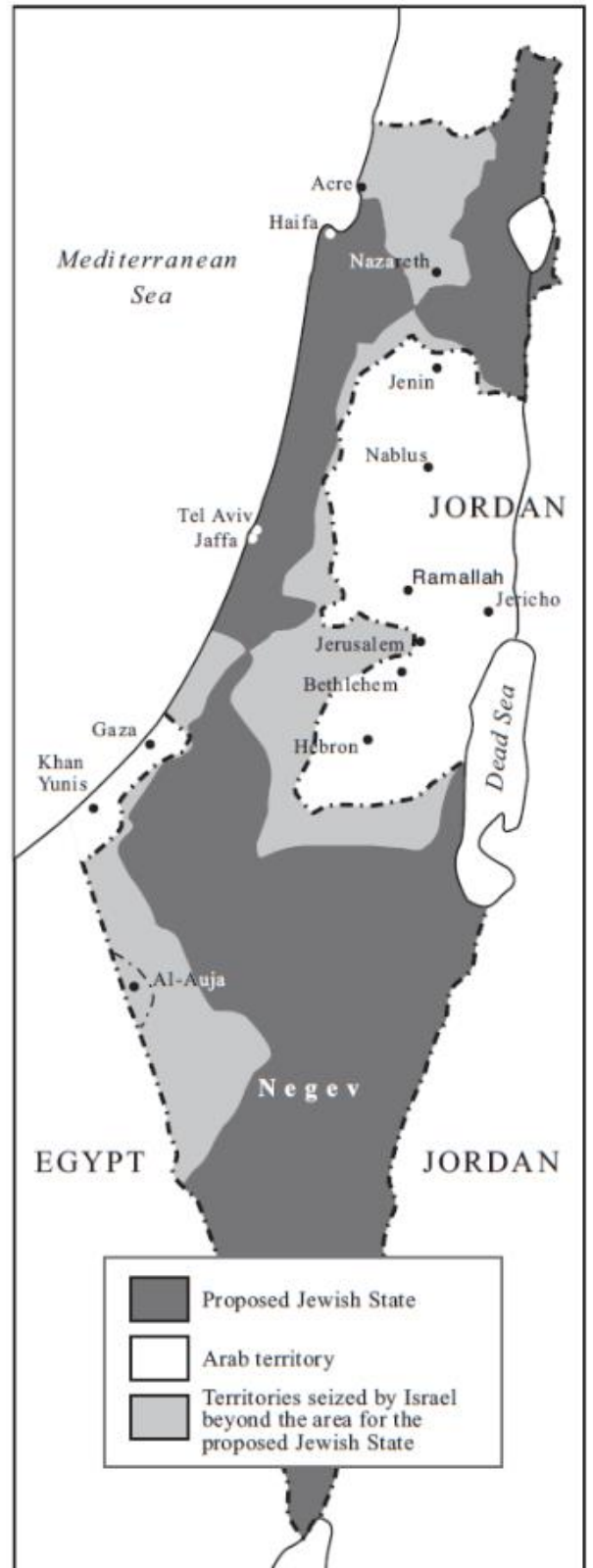
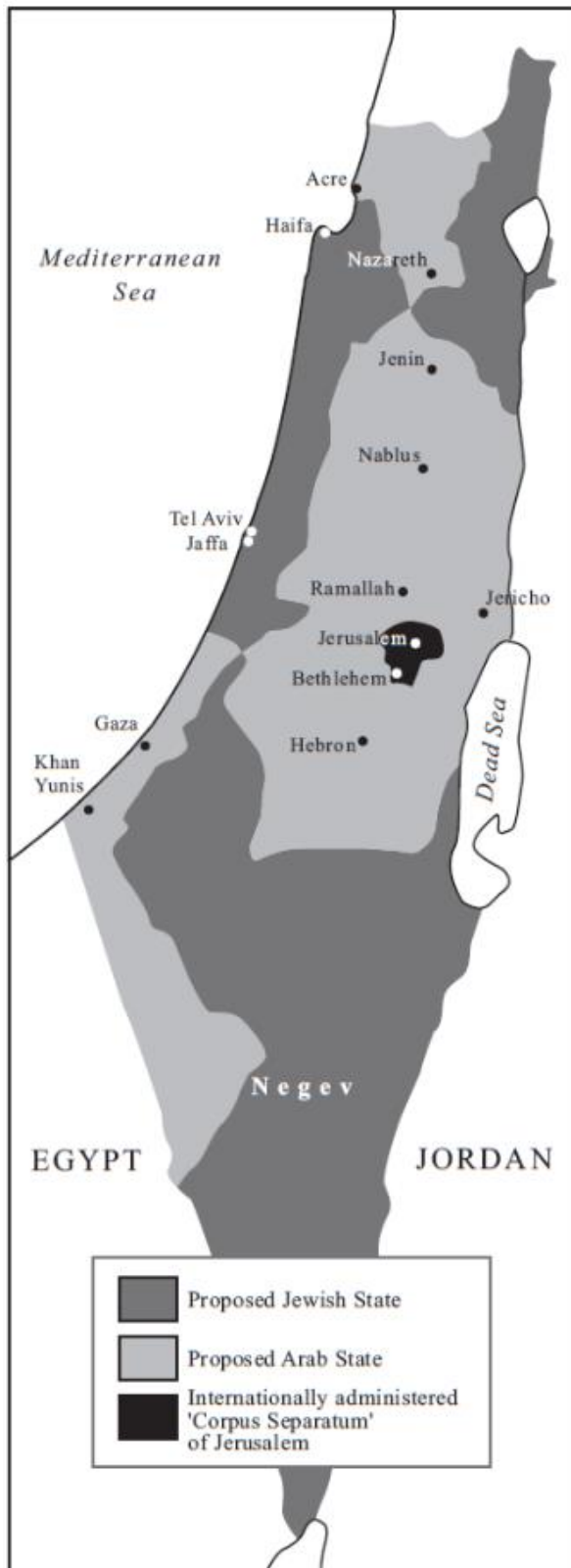
This bachelor's thesis called Political-geographical consequences of the Six-Day War aims to find the reasons that led Israel to seize the territory of the Sinai Peninsula, Gaza Strip, West Bank, East Jerusalem, and the Golan Heights. It also aims to find out the values of these territories for Israel from the security, strategic, symbolic and economic perspectives. The thesis is divided into several parts. At first, I focus on the creation of Israel and the subsequent wars. Then I deal more with the Six-Day War. After this part of my work, I focus on the political-geographical changes of 1967. I deal with the immediate benefits for Israel. In the following part, I deal with individual territories focusing on Israeli actions towards them.

In the final part, I summarize the most important point for fulfilling the goal of the thesis and answer the questions from the introduction of this thesis. Afterward, I evaluate the importance of the Sinai Peninsula, Gaza Strip, West Bank, East Jerusalem and the Golan Heights for Israel. On the bases of this work, I have determined that the Sinai Peninsula, Gaza Strip, West Bank, and Golan Heights are clearly of security and strategic importance to Israel. Meanwhile, Golan Heights, as well as the Israeli settlements on the West Bank, are also of economic importance. East Jerusalem is of symbolic importance.

Přílohy

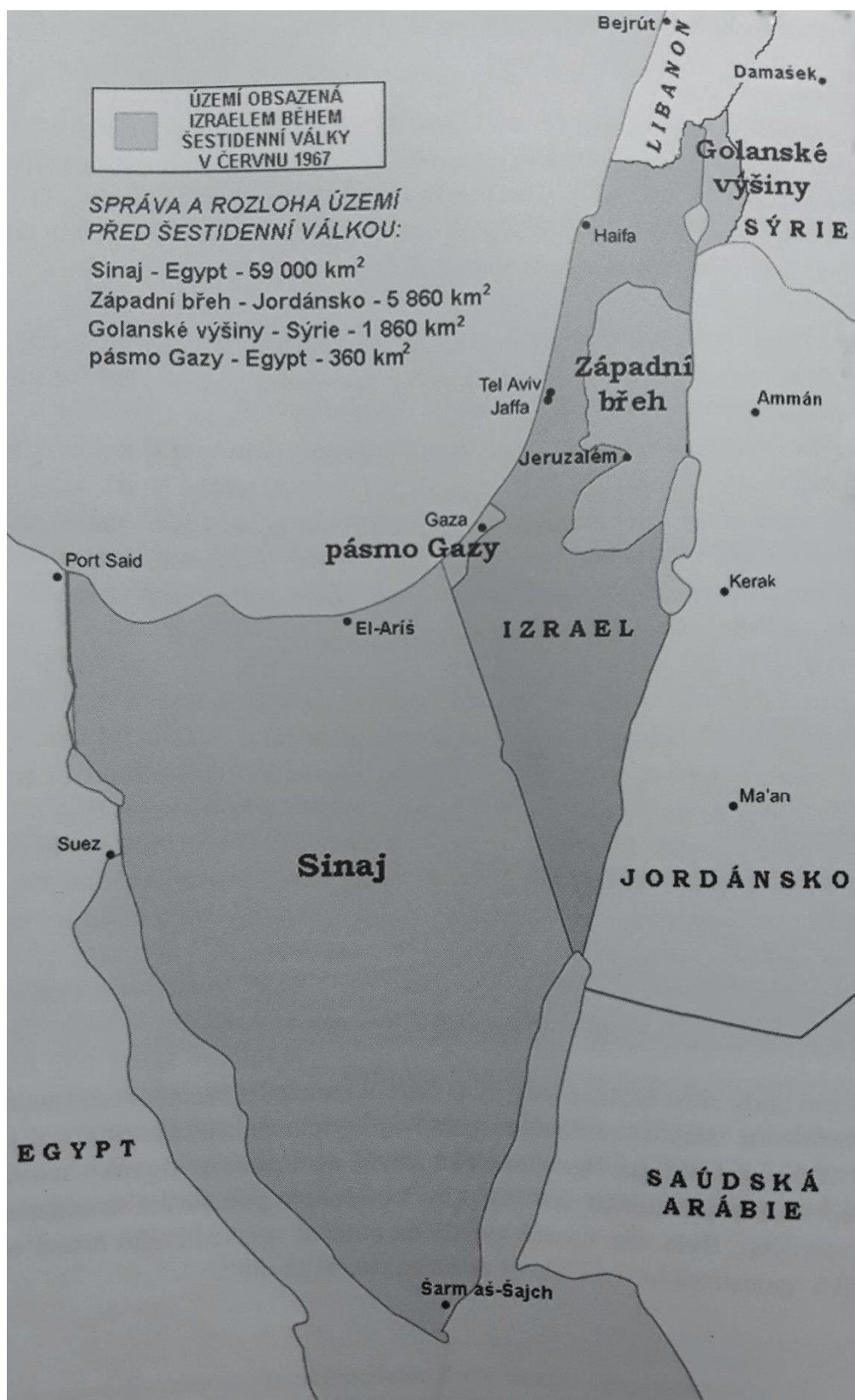
Příloha č. 1 Plán Peelovi komise 1937 (UK Government 2011)

Příloha č. 2 Plán na rozdělení Palestiny OSN 1947 a vznik Státu Izrael 1949 (Harms – Ferry 2012:

Příloha č. 3 Vysídlená arabská města 1948 (White 2014: 37)

Příloha č. 4 Územní zisky Izraele 1967 (Čejka 2013:118)

SECURITY BARRIER

In 2003, the Jewish state built a security barrier along the West Bank. In the two years before the barrier was built, 73 Palestinian suicide bombers killed more than 330 Israelis. Since its construction, the number of attacks on Israeli civilians has dropped dramatically.

Příloha č. 5 Bezpečnostní bariéra (Jewish Virtual Library 2005)